

FØLELSE OG TANKE I DEL

VED
LAURS NIELSEN

NYT RELIGIØST LIVSSYN – FØDT AF DET GAMLE

*IAGTTAGELSER AF LIVET HOS PLANTER, DYR
OG MENNESKER*

2. rev. udg.
FORLAGET MYLUND
2013

FØLELSE OG TANKE

VED

LAURS NIELSEN

NYT RELIGIØST LIVSSYN FØDT AF DET GAMLE

IAGTTAGELSER AF LIVET HOS PLANTER, DYR OG MENNESKER

2. REVIDEREDE UDGAVE

RED. H.K. BOCK

FORLAGET MYLUND

2013

ISBN: 978-87-995002-1-5

FORORD TIL 2. UDGAVE

Følelse og Tanke udgives her som andet bind i den planlagte samlede udgave af Laurs Nielsens værker.

Første udgave af *Følelse og Tanke* udkom i efteråret 1928 på Aquariansk Forlag, København. Den blev kort efter udgivelsen anmeldt i *Morgenbladet* og *Ekstra Bladet* og gav stødet til en omfattende foredrags- og korrespondancevirksomhed for Laurs Nielsen.

Bogen er den første frugt af det livslange samarbejde mellem Laurs Nielsen og lærerparret Lars og Caroline Frederiksen i Mylund skole. Lærerparrets grundige redaktion af manuskriptet med forstående uddybende spørgsmål blev af stor betydning for bogen, samtidig med at den tankeudveksling som fandt sted mellem de to parter i forbindelse med arbejdet på *Følelse og Tanke* også var med til at give stødet til Laurs Nielsens tredje bog "*Uddrag af Livets Bog*." Ikke for intet omtalte Laurs Nielsen altid senere *Følelse og Tanke* som "vor bog" i korrespondance med lærerparret.

Det vil lette forståelsen for den interesserede læser at læse bøgerne i den rækkefølge, de her udgives i, idet man derved følger Laurs Nielsens egen udvikling i og voksende forståelse af åndslivet. Deraf følger også, at der i *Den Ukendte* forklares en del begreber, som i *Følelse og Tanke* tages for givet.

Endnu en kilde til hjælp til forståelse findes i Laurs Nielsen og Lars og Caroline Frederiksens brevveksling for årene 1928 og 1929, hvor mange af emnerne uddybes og forklares og ofte stilles i relief af brevskrivernes egne oplevelser, problemer og erfaringer, mens de samtidige avisudklip som ledsagede brevene og her vil blive udgivet sammen med dem ofte udgør en levende illustration af bogens synspunkter.

Billedet af Laurs Nielsen er tegnet af den svenske kunstner Magnus Bengtsson, og ledsagede anmeldelsen i Morgenbladet. Den nøjagtige dato for anmeldelsen kendes ikke.

Januar 2013,
Hanne Kirstine Bock

INDHOLD

Forord til 2. udgave.....	iii
Indhold.....	1
Forord	3

PLANTERNES OG DYRENES ÅNDSLIV

De to hylde træer	7
Hunden Rolf	10
Kørsel i skovmørke.....	16
En kanetur	20
Hjemve.....	22
To lærkers død.....	29
Fugleliv ved søerne i København	30
En fødsel	32
Lise.....	35
Sproget	41
Aksel og Frits.....	42
Eksempel til eftertanke.....	52
Dyrets død	54

FORORD

Følelseslivet er en åndelig lov, tankelivets diametrale modsætning. At kende følelseslivet er at eje nøglen til forståelsen af hele livet, såvel åndeligt som legemligt. Alt legemsliv, vi ser for vore øjne, er det uvæsentlige; det ledes og drives frem af et for vore øjne usynligt levende åndsliv, der kredser i og rundt om hvert legemes liv, lig en myggesværm om en busk, og dette er det væsentlige liv. Jeg kalder det fludiet, følelseslivet eller skaberloven; thi det repræsenterer alt liv uden for tankens person, vort jeg (sønnen i mennesket). Det er udelukkende følelsesliv og orienterer sig alene ad følelseslivets veje (uden tanke) for at afhjælpe enhver trang, der opstår i det legeme, hvortil det er bundet.

Alt dette følelsesliv er forskelligt for hvert enkelt liv. Altså: to mennesker eller to dyr af samme art har ikke samme aroma i sit fludie, deraf følger, at én plante giver føde, en anden lægedom, en tredje død, og dog er dette en samfølelsens lov for alt levende liv, uden for hvilket intet lever. Dør et legeme, spreder dette liv (fludiet) sig til andet liv; kun mennesket danner en undtagelse derfra, idet sønnen i mennesket efter legemets død samler fludiet om sig, og med dette om sig udgør han en åndsperson, der fortsat kan leve uden for kredsløbet.

Dyr kan ikke tænke; hesten kender derfor kun sin ven, hopen sit føl, koen sin kalv, hunden sine hvalpe, soen sine grise gennem lugten og følelsen; det er således det usynlige åndsliv, der driver og leder dyrs og planter legemer og med det for øje orienterer sig ad følelsens veje gennem lugten, synet, hørelsen, legemets følsomhed og i alle måder gennem nerver, kød, blod, hår osv. Retningslinjerne for dets virken er alene den trang, der opstår i det legeme, hvortil det er bundet, og med denne ka-

rakter i sin virken er det en guddommelig fuldkommen lov, der betjener sønnen i mennesket i og efter legemets død.

Denne bog samt *Den Ukendte* er et resultat af 50 års iagttagelse af livet, som det legemligt og åndeligt er set og følt, og skrevet med henblik på, at læserne med disse iagttagelser til vejledning selv skulle kunne orientere sig fra tro til viden.

Lauris Nielsen.

**PLANTERNES OG DYRENES
ÅNDSLIV**

DE TO HYLDETRÆER

Jeg sidder og taler med en ung gårdmandskone i hendes fødegård om planternes liv.

Under samtalen bliver hun tavs, bliver ved med at sidde og se ud af vinduet i dybe tanker. Jeg følte, som var der noget, der trykkede hende; jeg begyndte at føle mig urolig, medfølelse, men vovede dog ikke at sige noget. Hun rejser sig endelig, går ud på gulvet, vender sig mod mig med åbne hænder og udstrakte arme. "No, do æ o den slau," siger hun, "de æ helles sjellen å hør ed kålfolk, dæ snakker som dæ. Go do no mæ ud i hauen, så ska do si, hva a hår oh vis dæ!"

Hun stiller sig ud for en hylde, der omtrent dækker deres eneste fag sovekammervinduer. Da hun står her, bliver hun som helt betaget af sin kærlighed til dette træ. "Det hår mi mur og mi beistemur plantet."

Jeg indskyder: "Ja; men skygger det ikke for meget for vinduet?"

Hun med bevæget, men fast overbevisende, stemme: "Nej, den smul lys, de tår, gi'r ed 1000 fold igen på en ån mod."

Hun ville forklare mig mere, men kunne ikke forme det, hun ville sige, i ord; hun var ligesom overvældet af sin kærlighed til træet. Hun står og svinger med armene. Endelig får hendes tanker luft i et vers fra højskolen, hvoraf jeg fangede de sidste to linjer:

"Det gamle træ, oh, lad det stå,
til det forgår af ælde!"

Jeg følte som en strøm af følelse forplante sig fra træet, der stod i sit skønneste flor med mange hvide, duftende blomster og ligesom med hver en pøre åben, til kvinden. Jeg følte, som træet udlod sin følelsesstrøm i eksplosive bølger, som røg opstiger fra en dampskorsten ved sagte vind. Jeg følte, som træet

sendte disse bølger hen om *mig* på deres vej til kvinden; vi stod som i en trekant i forhold til hverandre.

Da hun ligesom var mættet af træets følelsesstrøm, vendte hun sig imod mig. "Nej, de ska sto der, så læng de hå lyv," siger hun og skotter hen til det, som var hun angst for, hun ikke selv skulle leve længe nok til at beskytte det.

Hvis denne kvindes mand en skønne dag fældede dette træ for at få lys til soveværelset, da ville hans livs lykke som menneske være brudt.

Det er et spørgsmål, om vi mennesker ikke lever i større lykke, end vi fortjener i forhold til vort kendskab til livet.

Hvor to levende liv holder af hinanden, bør et tredje agte dette forhold for helligt, selv om det er ham uforståeligt. Gør han ikke det, bør han stå inde med sit liv som pant for sin brødre; thi hans liv er ikke bedre end de andres.

For at forstå livet må mennesket ændre sit syn på døden.

Jeg havde et lille hus med en solbeskinnet gavplads og første klasses jord for planter. Jeg havde længe iagttaget en lille hyld på en fremmed plads; så snart den fik et skud, blev det trådt ned eller brækket af af børn eller dyr. Jeg gravede da planten op og satte den ved min gavl.

Allerede det første år blev den så stor, at jeg kunne sidde under den og læse. Jeg kom til at holde af dette træ; jeg følte, som også træet holdt af mig; det naturlige deri kunne jeg ikke dengang forstå.

Det tredje år solgte jeg huset, men betingede mig, at hyl-den skulle have lov at stå. Jeg fik imidlertid nogle måneder efter flytningen en følelse af, at træet ikke var mere. Jeg spurgte i et brev om træet og fik det svar, at det ikke havde villet trives; det var gået ud og var derfor gravet op.

Jeg forhørte mig da hos den nærmeste nabo om, hvordan det forholdt sig med træet, og fik at vide, at der måtte være foregået noget med det; for da vi var rejst, sygnede det helt hen.

Jeg erindrede da, at jeg, før jeg rejste, gik ud til træet, følte på dets bark og blade og tænkte med vemod på adskillelsen.

Jeg har nu den mening, at kunne jeg i mit farvel til træet have indlagt et glædens håb om gensyn, kunne jeg have ladet det grave op om efteråret og ladet det flytte de 28 mil til mit nye hjem, da ville træet sikkert have levet endnu.

Min opfattelse er denne: Følelsen af, at træet ikke var mere, kan jeg ikke have fået af mine efterfølgere i huset; de var for selviske til at kunne sende en sådan følelsesstrøm til mig for et træs skyld. Der er kun én forklaring mulig: Da træet ikke havde kunnet følge mig i livet, kom det til mig i døden. Det er dets fludie, der ved dets død er gået til mig; deraf denne sikre følelse af, at det ikke var mere.

Årsagen til det skete må forklares således: Da ren uselvisk kærlighed er det stærkeste bindeled imellem liv, og da træet ikke som andre legemer kunne flytte sig på ben eller vinger og – følelsesliv, som det udelukkende var – orientere sig til mig ad følelseslivets orienterende veje ifølge dets trang, måtte stoffegemet, hvortil det var bundet, dø; men dets liv gik til mig ifølge dets trang og indgik i mit følelseslivs kredsløb og levede videre der. Kærligheden havde forenet os.

Hvorledes går det den, der går blandt planterne og glæder sig over livet af følelse for livet? Han tiltrækker sig livet. Hvorledes går det den selviske? Han frastøder livet. Vi kan vende tingene, som vi vil, vi ender dog stadig ved det kendte: "Hvo, som har, skal der gives, så han skal få overflod; men hvo, som ikke har, ham skal endog det, som han har, fratages."

HUNDEN ROLF

Han var født på ejendommen, blev 9 år og var, hvad man kalder for et klogt dyr. Mellem Rolf og mig var der et til fuldkommenhed udviklet venskab.

Han var kraftig, meget følsom; der er i den retning lige så stor forskel på dyr som på mennesker. Meget aktiv var han; men trods stadig opmærksom iagttagelse under mange såvel kritiske som idylliske forhold lykkedes det mig aldrig at opfange en tanke hos ham.

Ved hans 9.år besluttede jeg hans død; denne var af mig overvejet i mere end et år. Rolf blev bundet til et træ med så langt et reb, at han kunne stå frit, at ikke hans opmærksomhed skulle være optaget af hans bindsel. Sammen med en god skytte stillede jeg mig i ca. 15 skridts afstand.

Skytten må først skyde på mit tegn. Første skud må ikke dræbe, men gerne såre alvorligt. Dernæst skal han stå i sigtestilling, til jeg igen siger: "Skyd!" Så skal han ramme dræbende.

Før første skud skal jeg have en rolig forbindelse med Rolf gennem vort fludie (følelsesstrøm). Den lange og modne overvejelse hos mig gør, at jeg ad følelsens vej ikke påfører Rolf hverken angst eller medfølelse, kun venlighed gennem gensidig troskabsfølelse. Min overbevisning om, at legemlig død ikke betyder noget, åndeligt set, var gavnlige for min ro.

Jægeren, der havde godt herredømme over sit tankeliv, lovede at holde sine tanker ved geværet og skudlinjen og at lytte efter min ordre. Jeg tror, han både kunne og gjorde det; men selv om hans tanke skulle strejfe Rolf, ved jeg, han ifølge sin udviklede jægnatur, ikke ejede medfølelse eller angst, der kunne påføres dyret; og selv om så var – lad os tænke os i mindre grad – ville den bortvejres af Rolfs og mit gamle tillidsforhold og vor fællesfølelse.

Jægeren står altså i sigtestilling. Rolf er rolig og står op, ser mest på mig, ser nu og da på geværet. I hans øjne ses ligesom et spørgende udtryk; jeg har stadig den mest fuldkomne forbindelse med ham, men ikke én spørgende tanke er han i stand

til at sende mig. Denne situation varer ca. 2 minutter; jeg føler, jeg ikke kan komme sagen nærmere i fuldkommenhed.

Det første skud falder. Rolf lægger sig nogle sekunder om på siden. Siddende på bagbenene rejser han sig derefter op på forbenene; venstre øje er blodigt; med højre øje ser han roligt på mig. Ikke en klagelyd høres, ikke en trækning, der kan tyde på smerte, kan iagttages. Lige straks føles hans fludie som noget uroligt; den forhen så rolige strøm bliver ligesom noget stødende. Det varer dog kun nogle sekunder, så er roen igen oprettet.

Jægeren står vedblivende i sigtestilling. Hvis Rolf nu har spor af tanke i sig, skal han i det mindste blive angst for geværet (jægeren). Men derpå tyder intet. Stillingen er nu den samme som før første skud; jeg bevarede, som forhen, min ro til fuldkommenhed. Selv om Rolf kan tænke *uden* at være i stand til at overføre sin tanke til mig, vil han i det mindste ikke kunne skjule sin *angst* for mig; angst kunne jo fremstå af tanker, fremkaldt af det skete. Men der var end ikke angst i hans *følelsesliv*; han sad vedblivende med den største ro og så på mig, flyttede en gang imellem øjet hen på jægeren, men kun for straks at rette det på mig igen.

Jeg ser, kræfterne begynder at svigte ham; men roen forandres ikke, ej heller er der smerter at spore i hans adfærd. Jeg føler, jeg ikke kan nå til større fuldkommenhed og giver tegn til skud. Skuddet traf lige i hjertet; hullet ind til hjertet var stort som en femøre. Øjeblikkelig død var indtrådt.

Jeg føler, ligesom Rolfs fludie fare til mig, føler, som det trykker rundt om mig og virker gennem mit legeme på blodet og mest ved hjertet. Men min sindsro forandres ikke. Den gennemtænkte plan følges med største sikkerhed; Jeg sætter ingen vilje ind mod at modtage hans fludie.

Nu er det således, at fludiet virker ifølge trang, og af trang fremstår vilje. Jeg lod derfor mit væsen åbent med velvilje over for hans fludie. Dette tryk mod mit hjerte varede i hele 9 timer. Jeg lod da trang til ro komme frem i mig – så forsvandt trykket mod hjertet.

Jeg fik deraf den tro, at det fludie, der havde skabt og vedligeholdt Rolfs legeme, ved hans død gik til mig, fordi han *ikke* som mennesket ejede en åndsperson, der kunne tilegne sig hans fludie til brug for sin fortsatte eksistens. Hans fludie gik til mig ifølge den adresse, der lå i vort uafbrudte venskab. Ved min trang til ro er den del af Rolfs fludie, jeg ikke kunne optage, gået over til andet liv i jord, luft eller vand, altså fordelt til andet liv, hvor det kunne optages til fortsat funktion.

Af dette drog jeg den lære, at 1) Rolf ikke kunne tænke, at 2) fludiet særlig har sit tilhold (sæde) i blodet, hvis det da ikke særlig *føles* derigennem, fordi blodet flyder om i årer uden at være bundet som kød og nerver.

Dette fører tanken hen på talemåder som "mit hjertebarn," "min hjertenskær," "min hjertesorg," "dette kunne jeg ikke få over mit hjerte" osv., som om følelsens strøm har sit udspring fra blodet.

Dette førte mig også ind på den tro, at Rolf døde uden smerte. Smarter, som mennesket opfatter dem, fremstår af tankens forståelsesforhold.

En mus føler ingen smerte ved, at katten æder den, højst et tryk, dernæst et ligesom smertefrit knald i sit nervesystem, idet dette brydes, fremkaldt ved, at fludiets kredsløb i legemet afbrydes. Musens fludie optages i kattens; en levende mus er derfor til langt større behag for katten end en død. Dette leder tanken hen på den kendsgerning, at græsser en ko på marken ved at afbide det levende græs, kan hun nøjes med måske en tiendedel af den mængde, hun skal have på stald, når vi slår det levende græs og fodrer hende med det i død tilstand. Det mindre kvantum levende græs forhøjer endog i forhold til det større kvantum døde hendes ydeevne, velvære og livslyst i synlig grad.

Jeg kan ikke finde anden forklaring heraf end den, at det er en følge af, at græsset i levende live tilfører dyret en stor del af sit fludie. Den fludiemængde, der er i et legeme, strider for det legeme, hvori den bor, ligesom legemets besidder; derfor hjælper kattens fludie katten og musens musen. Æder katten nu musen, får den også musens fludie; fludiemagten berøres

ikke af legemets død, men spreder sig til andet liv. Katten tager *først* af musens fludie; har denne for meget til katten, spreder det øvrige sig straks til andet liv. Legemerne, mennesket jagt-tager og dømmes efter, er kun "halm."

Musen føler kattens fludie, den deri indlagte trang til at jage den, og flygter for dette fludie, ikke for katten; for den har den ikke det mindste kendskab til. Hvis musen ikke er forvildet, f.eks. ved at løbe panden mod noget, flygter den altid i den rigtige retning; men løber den mod noget, kan den vende om og løbe lige ind i kattens kløer. Er katten mæt, kommer musen gerne tæt ind til katten uden mindste angst.

Dette fører tanken hen på råkost, levende føde, modsat kogt, der kaldes kadaverføde eller livløs føde. Tanken er så gammel, at der er talt om dette i Første Mosebog.

Menneskeligt ukendskab til livet volder sorg, smerte, angst; det tjente livet bedst, hvis dette ved naturligt kendskab kunne undgås. Tag f.eks. vivisektionen, jeg vil ikke gerne tage parti i striden om denne, kun sige, at det er godt, menneskene har noget at strides om. Dette tvinger dem til at tænke, og med tankens udvikling vokser viljekraften, eller med andre ord: Åndspersonen vokser i evne til at underlægge sig fludiemagten, hvad der igen er betingelsen for hans evige liv, som menneskene siger.

For de mennesker, der ikke holder af, eller som ikke ernærer sig ved fysisk arbejde, er dette at strides en god ting; men det er langt fra så godt som arbejdet med henblik på egen og andres åndsudvikling og langt fra så sjæleligt sundt.

Med hensyn til vivisektion tør jeg udtale følgende: Åndeligt set er menneskelegemet ikke ophøjet over dyrets; men der er den forskel, at hvis dyret har smerte, er det uden forbindelse med tanker, altså uforståeligt for dyret, der næppe føler angst, hvis mennesket da ikke påfører dyret denne, gennem f.eks. medlidenhedsfølelse. Begynder først vekselvirkningen mellem videnskabsmandens og dyrets følelsesliv, udvikler den sig derimod let til en kamp for livet, muligt med klager, skrig osv. – Vivisektion bør dog af samvittighedsfølende mennesker med

agtelse for livet ikke foretages uden tvingende nødvendighed. Se senere afsnittet, "Aksel og Frits."

Mennesket føler smerte på en ganske anden måde, først fordi det gennem tanken ved, den vil komme, dernæst fordi dets tankeliv gør smerterne mangedobbelt sværere at bære, især når de ledsages af angst.

Et dyrs sygdom opfatter jeg således: En bygkerne i øjet eller et søm indført i legemet med foderet kan fremkalde sygdom hver på sin vis. Men lad os som eksempel vælge yverbetændelse hos en ko. Denne sygdom er levende liv, der i sin natur ikke falder sammen med det levende liv, fludiemængden i koen består af. Én lov fremmer legemernes trivsel, en anden ødelægger dem.

Ved en såkaldt sygdoms indtrængen i legemet opstår der en kamp mellem den i legemet hjemmehørende fludiemængde og det indtrængende fremmede liv. På begge sider gælder kampen livet. Den enes sejr giver som resultat død, den andens, at livet varer ved. Vi har her et billede på åndspersonens kamp med fludiemængden i menneskets liv. Det er naturens lov: i kamp gælder livet som indsats.

Når dyret føler sygdommen, fremkaldes den trang, der får dets fludie til at bekæmpe sygdommen. Før individet gennem følelse får trang til sygdommens (forholdets) ophør, vender dets fludie sig ikke til kamp mod det fremmede indtrængte liv; men så snart dette er sket, gælder kampen livet på begge sider.

I legemets fludie kan opstå angst, dødsangst, som man siger; den opstår, idet kampen mellem fludie og sygdom er på sit højeste. Taber fludiet kampen, indtræder der en forstående resignation, en slags forberedelse til død, eller med andre ord: fludiet, der har tabt "slaget," forbereder sig på at forlade kamppladsen. Man hører ofte et menneske sige: "Nu føler jeg, at jeg skal dø!" Dette er resignationsfølelsen, der hos menneskeånden omsættes i dens tankeliv til fuld forståelse. Selve døden er en meget behagelig ting, som følelsen af en bortrejse fra ét arbejdsfelt til et andet.

Fludiet arbejder altid i, for og med et andet liv ifølge dette andet livs trang. Føler menneskeånden (sønnen) trang til fortsat liv, samler menneskelegemets fludie sig om den. Dermed er den efter døden født til selvstændigt åndeligt liv.

Ifølge vor tidsånd ville jeg til fordel for dyret gerne lade mennesket tro på dettes smerter, således som mennesket selv føler dem. Men af hensyn til forståelsen af livet og i sandhedens interesse kan jeg ikke dette.

Vi kender forskellen på et dyrs og et menneskes fødsel. Tag den tænkende åndsperson bort af kvindens fludie, og hun vil føde med samme lethed som dyret.

Jeg taler her ud fra mine iagttagelser af livet og de deraf fremståede tanker for at vække menneskenes interesse for livet. Jeg tror, at lærer de først livet at kende, vil de begynde at elske livet. Og dette, at vi elsker livet, gør, at vi lever for det, og da først er livet en velsignelse for os.

I åndslivet skilles straks ved legemets død de selviske individer ud fra det gode, det medfølende liv.

Får mennesket først kendskab til livet, vil allerede i menneskelivet inden døden de selviske individer få sat stolen for døren, hvad enten deres selvished giver sig udslag i dovenskab, gerrighed eller på anden vis. Døden vil da ikke blive set på med samme øjne som nu. Det gode vil skille sig af med og rense sig for det onde af hensyn til livet uden hensyn til legemsdødens indgreb.

Uden kamp intet liv. Menneskene får først interesse for deres samfundsliv den dag, de kan rense det for samvittighedsløs ringeagt og de handlinger, der følger deraf, og derefter holde det rent.

Jeg føler, at dette er forudsagt i Johannes' åbenbaring.

KØRSEL I SKOVMØRKE

Jeg kører gennem Rold Skov fra Lundgaard ved Arden til Skørping, en mil eller mere gennem skov. Det er vinter; der ligger lidt sne, men ikke mere, end at hestene kan træde igennem. Der skal køres i det gamle spor; træder hestene udenfor, er en katastrofe mange steder uundgåelig; der er mange skarpe sving, veje krydses og skilles i to; et sted går vejen over en jordbro, broen er ikke bredere end ca. 12 tommer over sporvidde. Uden for skoven ved lungårdssiden deler vejen sig i to ved en meget svag bøjning, så fejltagelse er meget let.

Jeg kørte til Skørping i skridt på grund af det tunge føre og bemærkede, at hestene i de fremmede omgivelser, de havde ikke gået denne vej mere end 2 gange med lang tids mellemrum, nøje iagttog alt om sig. Hovedernes stadige bevægelse til siderne, øjnernes vagtsomhed, ørernes stadige skiften stilling, prusten gennem næseborene som følge af, at de nu og da stak hovedet ned i hjulsporene og i en to-tre skridt lod næsen følge fødderne og sporet for derpå atter at løfte hovedet for at puste ud – alt viste årvågen agtpågivenhed.

Det var to hvide russere. Det er skoven, der gør russiske heste vagtsomme, medens dette sjældent ville være tilfældet med jyske heste på grund af deres hjemmekultur.

Hovedsagen ved denne kørsel er dyrenes vagtsomhed, og at de ofte stikker næsen til sporet. Så tænkte hestene altså? Nej, der sker noget andet, der på sin vis er langt mere solidt end tanken. Hvis jeg ikke havde været fast og rolig overbevist om dette, havde jeg ikke vovet det spil om livet, jeg udsatte mig for på hjemvejen.

Jeg er nu i Skørping og skal sælge; men det tager lang tid, for vi jyder skal jo ifølge vor slægtsarv fra den fattige jord ikke alene se, men også føle på tingene, og så skal vi prutte, så længe der er en øre at hive. Det blev mørkt inden hjemturen; sneen var borte, ikke en stjerne var at se på himlen, som man siger.

Jeg indså, før jeg begyndte kørslen gennem skoven, at det ville blive så bælgmørkt, at jeg ikke gennem tømmen ville være

i stand til at lede hestene. Og hvis ikke hjulene fulgte sporene, ville vognen mange steder vælte eller gå i vandløbet. Hvis hestene etsteds, uden at der var passeret noget, havde fjernet sig fra sporet, eller de var slået ind på en fejl vej, ville jeg ikke have været mand for at lede dem i spor igen. Ved vognens eventuelle vælten og min angst ville hestene sikkert være blevet sky.

Jeg følte under hele denne kørsel, ca. 2 timer i skridt gennem skoven, at mit liv og befordringen måtte blive indsat. Jeg kunne have kørt ad landevejen hjem, men valgte dog skoven for at få mine iagttagelser og slutninger angående mit og hestenes sjæleliv bekræftet.

Har jeg bedømt forholdet ret, skal jeg nu kunne sidde på vognen og holde tømme i min hånd uden at styre hverken til højre eller til venstre. Hvis jeg derimod blot et øjeblik af mangel på omtanke eller af nervøsitet tager styret gennem tømmen, da er hele spillet tabt. Hestene er rykket ud af deres søgen vej gennem deres følelsesliv (fludiet); de vil straks slippe denne forbindelse og rette sig efter tømme, selv om mit styr har været fejl, da de jo hverken tænker eller ræsonnerer. Jeg vil derefter næppe kunne genoprette det oprindelige forhold, nemlig at hestene søger vej gennem deres fludie.

Tillid mellem hestene og mig skaber sindsro. Er tvivl først til stede, er sindsro umulig; angst træder i stedet, og det hele er splittet ad. Tvivl i mit tankeliv er en følelse, der vil gå over til hestene, og føler hestene tvivl, forlader de let sporet og kommer næppe i ret spor igen, da de savner forstandsberregning, egnet til at bortfjerne tvivlen. De vil blive nødt til at handle ifølge den fra mig modtagne tvivl; vort fludie er jo af samme art, samme natur og skaberliv; var det ikke det, ville vi ikke kunne tiltrække eller frastøde hverandre, altså ikke vare os for hverandre (dyr og mennesker); vi kunne ikke leve ved siden af hverandre, kort sagt, livet ville være en umulighed.

Nu skal jeg altså sidde på vognen i ca. 2 timer og vogte på mit åndsliv. Hestene skal gennem mit fludie føle tillid, venlighed, ikke vrede og ikke frygt, vel forholdenes alvor og fare, men ikke angst. Der gives da intet, der kan skille hestenes og

mit fludie ad, uden døden, fordi vi nu har en fælles vej og et fælles mål (hjemmet); først når vi er ved målet, drager hver sit fludie til sig, og så har sjælen ro, som man siger.

Hele fludiet skal lystre min ånds vilje. Hvis jeg ikke påfører hestene tvivl, skal disse ifølge deres natur selv finde og følge vejen hjem.

Jeg kunne ikke se hestene, ikke vognen, jeg sad i, ikke træer, ikke stjerner. Forholdene bandt hestene og mig sammen, som var vi én person. Af og til søgte hestene min hånd gennem tømme ved at stikke hovedet frem, ret ud; men jeg lod dem føle, at jeg ikke ville styre. Jeg følte hurtigt styret gå over til den nærmere hest, og jeg lod den nu føle min tillid og holdt enhver viljesytring ude af mit fludie. Den fjærmer hest fulgte rolig sin kammerats bevægelser. Da jeg mærkede forholdet således, følte jeg mig overbevist om, at hvis ikke uforudsete ting skulle indtræffe, ville spillet være vundet. Den styrende hest får nu mere travlt; hvert øjeblik stikker den sin næse ned i sporet, medens den går 3-4-5 skridt, løfter så hovedet, pruster ud og renser derved sine næsebor for den lugt, den har fanget ved jorden, føler efter min hånd gennem tømme, stikker så næsen ned igen osv.

I en stærkt nedadskrående hulvej med farlige sideskrænter og træødder i sporene gik de med meget små skridt nedad. Jeg kan intet se, men føle på alt, at vi er der. De holder på vognen med en fasthed, jeg aldrig før har kendt.

Jeg ved ikke mere, hvor vi er, heller ikke, at broen over bækken og den farlige skillevej ved lundgårdssiden er passeret, tror, vi er i skoven endnu, og tænker, at kommer vi heldigt ud af dette skovmærke, må det vel blive så lyst, at jeg selv kan se at styre forbi den omtalte skillevej. Men jeg så intet, vidste intet.

Pludselig hører jeg fast vej under hestenes hove. Før jeg fatter, hvad der sker, idet jeg sidder i den tro, at vi endnu er i skoven, stejler den nærmere (den førende hest), svinger brat venstre om, og begge stikker i skarpt trav. Jeg griber et øjeblik i tømme, men tager mig selv i det og forstår, vi må være på

Rostrup-Arden vejen, ca. 2 kilometer fra vort hjem. Nu ser jeg også et lys, ved så, hvor vi er, men må dog lade hestene, trods deres stærke fart, beholde styret. Ned ad en stejl, svingende bakke, over en høj bro med træærkværk ved siderne bærer det af sted. Men alt gik sikkert og godt. Jeg havde nået, hvad jeg ville; min forståelse af vort fælles følelsesliv var bekræftet.

At den styrende hest stejler, idet den drejer til venstre på den faste vej, ligger i, at den nu føler sig ret vendt i fludielinjen (se næste afsnit, "En Kanetur"); fra Skørping til Rostrupvejen havde de haft den på siden. Nu løber de med hovederne holdt højt op, uden at søge; det er fludielinjen, de følger, ligesom den lille fugl følger sin fludielinje til et fremmed land, eller som brevduen, der søger tilbage til sit hjem. At de følger vejen, er nu vanemæssig handling.

Ja, hestene må jo kunne se i mørket? – Det ved jeg ikke; men kan de det, er det ingen forklaring, for så skal de også kunne huske vejen i hele dens længde, med dens kryds- og skilleveje, træer og mærker. Så må de have lige så stor huskeevne og omtanke som jeg; men i så fald ville en ond kusk ikke længe beholde styret over sin hest; han ville snart blive taget i nakken. Dette at huske ville være det største bevis for tænkeevne; ingen kan huske mere, end hans tænkeevne tillader.

Nej, det er følelseslivet (fludiet) det her kommer an på. Da hestene gik til Skørping, lod jeg dem gå gennem skoven på samme måde, men med den forskel, at da styrede jeg dem til at følge vejen. De fremmede omgivelser og skoven indgyder da hestene en slags angst eller årvågenhed; deres fludie afsætter for hvert trin et stof, og dette har en lugt, som dyret kender igen som sin egen. Derigennem kan dyret lede sig tilbage til det sted, det kom fra. Deraf hestens prusten, rensen næsebor og stikken sin næse i sporet! På hjemvejen går den nærmer, hvor den fjærmer gik før; men dette gør ikke noget; thi enhver hest kender sin vens fludie gennem lugten.

Tager man to heste, der dagligt går sammen og er venner, fra hinanden en lille tid, bare 10 minutter og skjuler dem for hinanden, vil de straks, når de kommer sammen, stikke næser-

ne sammen for at lugte sig til, om det nu er den rigtige ven, der er kommet igen. Hesten kan se den anden hest; men den kan ikke ved tankens hjælp genkende den, for den har ingen tanke. Derimod kan den genkende den ved lugten; så ved den besked gennem sit følelsesliv uden at tænke.

På samme måde genkender en hoppe altid sit føl, en ko sin kalv, en hund sine hvalpe osv.

EN KANETUR

Det er vinter med dyb sne. Jeg kører ud i kane, og et russerføl følger med; det er født om foråret. Vejen går i en vinkel ca. 3 kilometer fra hjørne til hjørne.

Føllet har aldrig været den vej før, vel næppe uden for markens skel. Nu kommer vi ud i dyb sne, hestene kravler sindigt igennem i sne til midt på bugen; men dette forekommer føllet alt for farligt. Det drejer pludselig omkring, vender sig efter få sekunders forløb med front lige mod hjemmet og løber nu til af alle livsens kræfter. Bliver sneen for dyb, drejer det noget til siden, så af sted igen mod hjemmet, aldeles sikker i sin sag, kan man se. De første 2½ kilometer kan intet hjem ses; men det ved med den største sikkerhed, hvor det skal hen.

Man vil muligt ræsonnere, at føllet har strejftet den vej før, uden at jeg har kunnet vide det; men det har det nu ikke; det var alt for hjemmekært til at vove sig så langt bort alene. Men selv om så var, ville ethvert mærke være udslettet på grund af sne, ej heller spor fandtes.

Her er årsagen hverken erindring, forstand eller tænkeevne, ej heller lugten. Dyret binder sit fludie? – Nej, det er forkert at sige sådan; thi dyret kender endnu mindre sit fludie, end vi andre kender det. Det lever i sit fludie, men fludiet binder sig til det sted, individet har kært, f.eks. dets bås. Her er vi villige ved årsagen til det, vi kalder for hjemve; denne lov er ens for

dyr og mennesker; her må vi endda tage svinet med. Vi skal senere komme nærmere ind derpå.

Idet føllet vender sig fra køretøjet, drager det sit fludie fra dette til sig selv, står nu i få sekunder som ene og forladt af alt, alene hvilende i sin faders (skaberens) skød. Da opstår trang til hjemmet. Trangen gør, at fludiet skyder ud til sit hjemvested og spænder en tråd mellem sig og det sted, dyret har kært (hjemvestedet); den går i lige linje, men dyret kan vige lidt til højre eller til venstre uden at tabe tråden.

Sæt, der havde været en forhindring, f.eks. vand, lad os sige en sø på ca. 500 meters længde. Hvis dyrets først trukne fludielinje da træffer midt over vandet, må også føllet i sit løb træffe midten deraf; da vil det blive ved med at løbe frem og tilbage på de 200 meter i midten, fordi det ikke vover at komme for langt uden for sin fludielinje, lige til det styrter dødt om, når alt håb er ude. Når troen er væk, er linjen brudt.

Man ser, hvis det viger lidt ud til siden fra fludielinjen, at det straks søger ind mod den igen i modsætning til fuglen, der jo kan flyve over alle forhindringer. Kunne føllet tænke, ville løbet forme sig på en anden måde. Man får den opfattelse, at fludielinjen ligger fast, som den engang er kastet (trukket). Når der viges til siden, drages der en sidelinje, der da gør, at dyret kan lede sig tilbage til hovedlinjen; men denne sidelinje synes dyret angst for at drage for lang.

Det, der skete med føllet her, var det samme, der skete med mig på min første rejse¹ på den anden klode mellem træerne, hvor min samvittighedsforbindelse modtager kappen og spørger: "Kan du nu selv finde hjem?" På mit "ja" siger han: "Du skal bare fæste dine tanker på dit hjem, da vil du ved din viljekraft nå dit hjem!" Som vi ser, arkitekturen er den samme overalt, bare vi får øje på den.

¹ Se *Den Ukendte*, 2. udg. s 27 ff.; 3. udg. s. 24 ff.

HJEMVE

Mange landmænd er vidende om, at det betaler sig bedst at lægge sin besætning til selv; det giver mindre uheld og større ydeevne. Men årsagen har jeg ikke hørt, nogen har vidst besked om.

Årsagen er hjemve. Her gælder det i lige høj grad hest, hund, kat, ko, ikke i så høj grad svinet, men dog tydelig nok også dette. Blot ved at skifte det fra en sti til en anden i samme stald blandt samme mennesker og med samme foder. Hvis ikke sti, trug og "seng" har samme form og plads som i den sti, det kom fra, får det i 9 af 10 tilfælde hjemve. Jeg har sporet hjemve hos svinet i indtil en måned, og i den tid trives det så godt som ikke; var det før renligt, bliver det nu svinsk.

En kat kan sørge sig ihjel af hjemve, selv om den følger sin ven, mennesket, til et fremmed sted. Dør den ikke, kan der gå måneder, før den igen føler sig hjemme; den bliver aldrig kat som før.

En ko, der giver 40-50 pund mælk og købes fra et hjem, hvor det er den kært at være og sættes ind i en fremmed stald, vil straks gå ned i ydeevne, måske ikke engang give 20 pund mælk. I løbet af et halvt års tid er den kendeligt syg og må ofte afhændes som slagtedy.

At ukendskab til denne lov påfører landbruget uhyre tab og medfører strid om syge dyr, der er købt som sunde, er givet. Men man ville forstå at vare sig, om man kendte loven. Et dyr fra et uvenligt hjem, magert og forkomment, giver aldrig bagslag, tab, hvis det ellers er sundt, men kan arbejdes op til at blive et rigt ydende dyr.

Jeg solgte en hest om formiddagen på et marked. Så snart jeg har solgt min hest, forandrer mit fludie indhold over for den; men en time efter, at den var solgt, så jeg den dog æde roligt ved sin krybbe. Nu fik jeg imidlertid at vide, at tyskerne var på markedet for at købe heste til krigsbrug; jeg anede, hvad der ville ske, og en dyb medlidenhed med dyret greb mig. Jeg vidste også, min medlidenhed ville gøre dyret fortræd; men i

dette forhold var jeg ikke herre over mit følelsesliv; i den retning kan ingen lyve.

Jeg blev inde i byen for ikke at se min hest solgt til det brug.

Det er hen ad aften; jeg er på vej hjem. En mand indhenter mig på cykel; en anden, der kommer til, hører på vor samtale. Manden på cyklen havde været blandt dem, der købte min hest.

"Den hest, du har solgt os, er væver," siger han "og du har solgt os den som reel. Jeg har fire vidner."

Jeg: "Hvordan ved du det?"

Han: "Jo, for den står og væver med hovedet fra højre til venstre over hele krybben og vil ikke æde."

Jeg: "Det har den aldrig gjort før. Det er hjemve; det kan jeg ikke gøre for."

Han tilbød mig nu at slippe, hvis jeg betalte ham 50 kr.; ellers skulle hesten drives på mig igen.

Manden, der hørte på samtalen, kendte min hest og forholdene. "Hvad fik du for din hest?" spørger han. Jeg svarer: "750 kr."

Han vender sig da til den anden, sigende: "Den hest har du jo i eftermiddag solgt fejlfri til tyskerne for 1400 kr. Er dette ikke nok til dig?"

Så vender han sig til mig og siger: "Lad mig køre med dig, bitte far, og lad ham om sit."

Manden havde set min hest som væver i meget stærk uro. Den hest ville ingen andre få glæde af; dens dages tal kunne kun blive få.

Hjemve er som alt i skaberlivet en forunderlig lov; den er udelukkende bundet til fludiet. Hvis den ikke var nødvendig, fandtes den ikke. At den ligger i fludiet, ses af, at den er nøjagtig ens for dyr og mennesker, stærkest hos dyret med dets udelukkende følelsesliv (uden tanke); mennesket lider ikke så udpræget under den, netop på grund af sit ræsonnerende tankeliv.

Moderkærlighedens tid er i menneskelivet en periode for sig; her er hjemve ikke nødvendig. Hjemve opstår først en tid

efter, at individet er begyndt sit selvstændige tankeliv. Der, hvor samvittigheden er begyndt at lade sig høre (føle), opstår der da en art kærlighed til en bestemt plet: hus, hjem, have, et træ eller en tue, en bro, en stor sten, men ikke til personer, og de omgivelser, der hører til den elskede plet.

Den person, der kun elsker sig selv, bærer den elskede plet i sig selv, har derfor ingen hjemve til nogen anden plet. Hos et selvrådigt, egoistisk dyr spores der heller ikke hjemve.

Intet liv uden boplads! Den hund eller kat, der strejfer om, bort fra et uvenligt hjem, har ikke opnået et hjemvested og leder nu efter en boplads. Finder den et "hjem" hos et venligt menneske eller et andet individ, så er straks dens hjemve bundet. Flyttes den igen, sker det kun strengt mod dens vilje; som oftest medfører det døden. Dens karakter som dyr er i hvert fald forandret for bestandig.

Hjemvefølelsen føres gennem plante- og dyreliv til menneskelivet. Vort fludie (følelsesliv) er altså tildannet og færdigt, når det tages i brug i menneskelivet, hvad dets natur og indhold angår. Det menneske, der har hjemve, har også altid et samvittighedsliv; hjemvefølelse og samvittighedsfølelse opvejer altid hinanden i styrke. Selv om samvittighedslivet er mindre udpræget, er det der dog, ligesom dyret, der får hjemve, altid har en venlig og god karakter. Jo bedre samvittighed, des større hjemve.

Det menneske, der føler hjemve, bør derfor være glad for den og ikke sørge; hjemve gør – thi som man lever, så dør man – at mennesket ved døden søger til sit hjemvested. Personen er nemlig ikke altid klar over sin død lige straks. Jeg ved, der for adskillige kan gå år hen, akkurat som vi ser det i menneskelivet, hvor personer kan gå rundt i en hel menneskealder i en tankeløs dimmelim uden tilsyneladende at skænke deres eksistens en tanke.

Døden mærkes for øvrigt aldeles ikke. Se *Den Ukendte*, hvor min mor ligger med mit legeme i sin favn og beder for mit liv. Jeg var i virkeligheden død; således føler jeg det. Når jeg tog mit legeme i besiddelse igen, kunne det ske, fordi jeg ikke

havde fjernet mig og næppe heller taget alt mit fludie ud af mit legeme. Men at døden har været meget fremskreden, ses af, at jeg står ved siden af sengen i mandshøjde og er i færd med at ræsonnere over mig selv (mit nye fødselsforhold). Det var min mors kærlighed til mig, der fik mig til at handle efter hendes bøn. Men denne adskillelse, der da var indtrådt mellem legeme og ånd, har siden fulgt mig gennem livet, hvad man kan se af alle de forhold, der er fremstillet i *Den Ukendte*. Jeg føler mit forhold således, at jeg kan dø, når jeg vil, ved at drage mit fludie ud af mit legeme. Men jeg vil ikke, så længe jeg føler, jeg har en pligt at udfylde i menneskelivet.

Hvad er det første, en sådan "død" person foretager sig? – "død" er egentlig et uheldigt ord, fordi det gennem religionerne er kommet til at stå som noget forfærdeligt for den menneskelige tanke. Jeg har derfor i *Den Ukendte* kaldt "død" for det at fødes.

Det første, en afdød gør, er at begive sig til det sted, hvortil hans længsel binder ham (hjemvestedet); thi i åndslivet kan ingen samvittighedsfølelse være uden boplads (bindested for fludiet). Dette muliggør, at en åndsperson kan rejse til en fremmed klode og selv finde vej hjem igen,² jævnfør føllet, der løb hjem over snemarken.

Når mennesket efter sin død kommer til sit hjemvested, begynder hans forundring over hans persons nye forhold. Denne forundring fremkalder tanker, der stilles som spørgsmål og blandes med hans fludie. Ifølge hans trang til svar på disse tanker bringer hans fludie tankerne til hans samvittighed, ganske som i menneskelivet. Denne svarer igen med tanker og følelser, så den afdøde bliver klar over sit forhold. Har han nu lidt trang til ærlighed og sandhed i sig, vil hans samvittighed, så snart ske kan, drage ham til sig ifølge hans længsel efter et bedre sted.

Den der har sin samvittigheds fulde brug (elsker samvittigheden), går straks eller meget hurtigt til den.

² Se *Den Ukendte*, 2. udg. s 27 ff.; 3. udg. s. 24 ff.

Man kan også udtrykke det sådan, at hjemvestedet er et sted, hvor personen drager hen og tager ophold, til han kommer til klarhed over sig selv og får sit regnskab gjort op, billedligt talt. Man kan ikke sådan uden videre komme busende til sin samvittighed som person til person; man må først vaske det smuds af sig, der hænger ved en fra det mudrede menneskeliv, og det sker bedst i tårer. Men har du forbindelse med din samvittighed, skal du ikke frygte for noget; så går tingene som af sig selv. Thi han skal nok beskytte dig, til du kommer til fornuft og bliver enig med dig selv. Det er hans opgave, og den magter han ved vor fælles Guds magt til fuldkommenhed.

Den, der dør som lille i moderkærligheden eller som voksen med Guds fred, er ude over hjemvestadiet og går direkte til sin nye boplads.

Den derimod, der kun elsker sig selv, den selviske, har intet sådant hjemvested, fordi han bærer det i sig selv. Han har intet blivende sted; han frastøder alle til fordel for sig selv. Dette medfører igen, at han frastødes af alle; thi han kan ikke nærme sig nogen uden først at lade sig føle igennem sit fludie. Dettets indhold kan han ikke forfalske, og derfor frastøder de andre ham. Han kan derfor ingen finde, andre end sig selv; han er som død for alle og alt uden for sig selv. Livet bliver ham derfor tungt; hans livskraft står i forhold til hans åndskraft; hans forseelser i menneskelivet står igen i forhold til hans energi og åndskraft. Som man ser: Løn som forskyldt. Han ejer sig selv og kun sig selv, ikke mere, akkurat som i menneskelivet.

Det er livets lov: Som man sår, skal man høste. Der er derfor ingen, der bekymrer sig om ham eller om, hvor længe eller hvordan han lever; for de føler ham ikke, kender ham ikke. Straf eksisterer ikke. Hans tid skal fuldkommes på sin vis.

Ens hjemveboplads må forstås således, at personen ikke er bundet til det træ, den tue, det sted med omgivelser, han elsker. Han kan frit følge sin længsel, rejse ud til venner, søskende og børn, der deler hans længsel og således ikke frastøder ham. Han kan være i deres nærhed, uden at disse som mennesker aner det. Han tænker på dem, og de på ham. Deres tanker

og følelsesliv er nu det, der interesserer ham; deres mad, klæder eller legemer interesserer ham ikke. Deres venlige tanker og følelser glæder ham. Og så tager han til sit hjemvested igen eller besøger en anden ven. – Man må forstå det ganske bogstaveligt: Som man lever, så dør man; og enhver lever fuldstændigt efter sin trang, lyst og længsel.

Ser man på den hovmodige, den selviske, ser det ud, som om åndsmagten ødelægger hans forstand; at han ingen hjemmeveboplads har, er jeg klar over. Men en morder, der i menneskelig forstand er værst, synes virkelig at have et hjemvested, nemlig mordstedet. Her kan jeg ikke tale ud fra direkte viden; men af alt, hvad jeg har set og kender, må jeg antage, at en morders fludie (følelsesliv) binder sig til mordstedet. Vi ved, mordersket som morder efter gerningen drages til mordstedet.

Mennesket skal ikke dømmes sin næste; vi ved ikke, hvor nær denne er sin Gud, netop på grund af sin handling. Jeg forstår sagen således: Får en morder ikke sit regnskab opgjort som menneske, vil han efter sin død være bundet til mordstedet; der vil hans samvittighed påføre ham de nødvendige tanker og følelser i forhold til hans handling og karakter (hans indre). Han kan jo være så rå, at samvittigheden ikke rører ved ham i årevis; hver ting skal have sin tid og fuldkommes til sin tid. Men er han endelig tjenlig, vil han først komme til at søge dens tilgivelse, han har skilt ved livet; og denne kan han ikke få, før den pågældende er ren nok til at give ham den – tilgivelse hos en selvisk vil ikke være let at opnå. Først da kan han henvende sig direkte til sin samvittighed.

Samvittigheden påfører os ikke større kamp, end vi gennem vor søgen kan overvinde. Spørgsmålet er bare, om den søgende er ærlig i sig selv, da skal han nok blive hjulpet. For ligeglade og selviske stiller sagen sig mere håbløst.

Fludiemagten er større, end menneskene aner, og åndspersonen hersker over den i forhold til sin trang, tænkeevne, viljekraft og renhed i kærlighed til livet – eller omvendt: i forhold til sin ondskab – men altid i forhold til sin trang, tanke og vilje.

Den dag vil komme, da det onde er overvundet, og menneskene kan juble i kor til deres skabers pris. Men foreløbigt ringeagter vi hverandre. Det vil blive strengt, før vi lærer at elske hverandre; dog dertil er vi født. Uden medfølelse med og kærlighed til livet – intet bestående liv!

- - -

Jorden skal komme i brand og forgå med stort bulder; der ventes bare på øjeblikket.

Hvis dette nu var åndelig billedtale, og "tændstikken" var samvittigheden, så er der rimeligvis ikke langt igen. Samvittighedens ild kan også blive slem nok for de fleste. Jeg tænker, de kolde vil føle dens ild så stærk, at deres fjender ikke behøver at ønske dem det varmere. *Jorden* tror jeg nu ikke vil tage skade af denne ild; men jorden er heller ikke selvsk.

Vor vej viser vort udspring fra Gud. "Larven," mennesket, går gennem livet for sin tankeudviklings skyld. Vejen kan det tage millioner af år at vandre. Thi livet er en udviklingsproces. Man kan også sige: Udvikling er livet; altså bare rolig: Der er tid nok! Giv dig tid til at gøre dit arbejde godt; det vil samtidig forkorte dig vejen. Det, Gud ved din samvittighed ser på, er redelighed, energi, fuldkommenhed i det, du foretager dig; derigennem går alene forfremmelsen. Da bliver vejen let at vandre. Den lumske, løgnagtige, hovmodige, egenkærlige må selv døje de lidelser, han påfører sig; hans vej skal også vandre, men den er tung. Men bag ved det hele ligger den forstandsmæssige oversigt i lyset og glæden over livet i Guds kærlighed og med erfaringen som ballast.

Glæd dig, din arv er stor; men den skal tjenes!

TO LÆRKERS DØD

En mand skød engang i rugetiden en lærkes mage på reden. Den anskudte fugl fløj ca. tolv tommer op, ca. en alen fra reden og skreg. I samme nu kom dens i luften syngende mage med et vældigt sus lodret ned, slog imod jorden med et klask, spredte vingerne ud, og begge fugle skreg til hinanden.

Den vældige "jæger," der prøvede sit nye gevær på den måde, gik så hen, tog den anskudte fugl, slog den mod jorden og derefter mod geværkolben. Den anden fugl flyttede sig ikke for ham, men sad og skreg.

Den dels løb, dels fløj nu i en afstand af ikke over tyve alen fra reden i otte nætter og dage. Den ottende dag lå den med udbredte vinger og bøjet hoved en alen fra reden og var død.

Havde skuddet været øjeblikkeligt dræbende, skulle jeg tro, dens mage havde kunnet leve og få sig en mage igen. Men nu gik den anskudte fugls fludie over til dens mage og påførte denne en byrde af angst og sorg, som den ikke kunne bære. Det følger af deres interessefællesskab, af dette, at de har levet livet sammen som mager; da går den døendes fludie der hen, hvor det har sambånd.

Jeg har aldrig haft held til at spore sorg hos gråspurven. Jeg har gennem svinet og andre dyr fået den opfattelse, at følsomheden står i forhold til yngleevnen, frugtbarheden, og frugtbarheden igen i forhold til dyrets anvendelighed som føde for andre. Hermed hænger atter sammen, at jo mindre følsomhed, des mindre evne til at værgе sig over for fjender.

Bordet er dækket tilpas for alle: Herre, hvor er din skaberkunst dog vidunderlig! Så snart mennesket kunne få øje på din arkitektur, behøvede ingen mere at spørge om noget; der er nok at se.

Vi har mange såkaldte søndagsjægere, der ikke engang har forstand på det gevær, de går med, langt mindre kendskab til det liv, de efterstræber. Før mennesket lærer sin samvittighed at kende, føler jeg, det er håbløst at sige mere.

Love skrives i kilometerlængde, talrige som sand ved havets bred; men vi mangler samvittighedsfølelse til at holde dem,

hvad vel også i og for sig er umuligt. Hvem kender dem egentlig? I hvert fald gør de det ikke, der skal holde dem. Og straffen for overtrædelser er af en sådan beskaffenhed, at mange ikke regner den for noget. Tidsånden! Vogt dig, når de "døde" vågner.

Der burde være en lov mod tankeløs råhed, en meget streng. Den, der kan stemples som ond med *forstand* og vilje, har åndeligt set ikke ret til livet, men bør fjernes.

Det skorter os i høj grad på målbevidsthed. Først med samvittigheden indtræder målbevidsthed og dermed skarpt skel mellem ondt og godt.

FUGLELIV VED SØERNE I KØBENHAVN

Iagttag fuglelivet i Københavns indsøer med vildænder og måger i massevis. Man ser fuglene søge ind til strandbredden til de der ventende børn og voksne. Ja, det er tydeligt nok: de ved, de får mad? Ja, gennem følelse og vanemæssighed, men ikke ved tanke: Fugle behøver ikke at tigge mad af menneskehånd; deres bord er dækket på anden vis. I streng vinter kan og bør vi hjælpe dem, som vi har råd til; men dette er noget andet.

Jeg opfatter forholdet således: Menneskene, børn og voksne, går først til strandbredden. De elsker disse fugle, ser på dem, tænker på dem; deres fludie trænger da ind i fuglenes fludie, og fuglene føler disse mennesker, som de er. Se personerne A og B i *Den Ukendte*. Fuglene kommer nu ind til strandbredden til disse mennesker. Som belønning får de foder af en kærlig hånd, og venskabet bekræftes og går over til fortrolighed.

Kommer der nu et menneske med en grisk karakter, rammer hans fludie også fuglenes. De stikker da noget til søs; man

ser straks, de bliver vågne, opmærksomme, stærkt iagttagende. Når den griske ser dette, føler han gennem sit følelsesliv (fludie) ingen chance for sig – det er fuglenes svar til ham. Han vender så om og går; han har andet at jage efter. Men så kommer fuglene ind igen.

Se så disse fugle i tusindtal ligge i timevis lige ind til strandbredden, alle så stille, så stille, alle med hovederne vendt samme vej, uden en bevægelse i deres legemer, alle seende på en snes hoppende og legende menneskeunger inde på bredden!

Fuglene bevidner herved, at der i disse legende menneskebørn ikke findes svig eller ondt. Det går allerbedst, når den legende børneflok er i alderen indtil 10 år. At der her foregår en åndelig sund udveksling af følelsesliv mellem fuglen og mennesket ses af, at så snart noget ondt kommer imellem, føler fuglene sig frastødt og frastøder igen. Den, som åbner sig for livet, tiltrækker sig livet og omvendt.

Fuglenes bevægelser lyver ikke for den, der evner at se. Der kunne her laves en film, der for forstående mennesker ville blive den bedste, der nogen sinde er set. At dette er et billede på det paradys, mennesket har måttet forlade, men som det ved Jesu og samvittighedens hjælp engang skal vende tilbage til igen, tør vel dårligt siges i vor tid; og dog vil det ske.

Disse fugle kaldes af mennesker for vilde; men der er hverken vilde fugle eller vilde dyr. De er naturlige skabninger, deres følelsesliv (fludie) er deres ophav og væрге; de flygter kun for vilde mennesker, dvs. mennesker, der ikke ejer godhed for andre end sig selv, som følge deraf heller ikke samvittighedsfølelse.

Det er i virkeligheden folkets karakter, de såkaldte vilde fugle her bekræfter – den skønneste rigdom, det danske folk ejer!

Så snart disse fugle kommer ud på landet, er de, som man siger, vilde; thi der nærmer jægeren sig dem med en anden følelse i sit fludie. Jeg siger ikke dette af misstemning over for

en jæger, der virkelig er jæger, og som kan føle for den skabning, han jager.

En sådan jæger kommer også lettere dyret på skud på grund af sit fludies indhold end den jæger, der jager af griskhed; thi dennes fludie går langt længere forud for ham på grund af hans griske trang. Dyret føler hans komme ud fra hans fludies indhold og flygter i reglen, mens tid er. Selv om det ikke har set jægeren, flygter det dog i den rigtige retning; thi det føler, hvorfra hans fludie kommer og flygter fra dette. Personen, forholdet, skænker det ikke en tanke, for det har ingen. Se personerne A og B i *Den Ukendte*.

EN FØDSEL

En so skulle fare; hun var stærk og stor, til daglig en skarp karakter. I ca. 3 timer havde hun været i en pinlig og nervøs uro, og ved undersøgelse fandt jeg, hun havde forstoppelse. Med sprøjte indgav jeg hende da en væske; men jeg havde været for længe om at opdage forstoppelsen, så hendes smerter var betydelige. Hendes øjne, bevægelser og "sprog" tydede på, at hun ikke var helt tilfreds med min menneskelige nærværelse.

En sådan proces foregår som regel i en svinesti, et firkantet rum med en ca. 2 alen høj mur omkring. – Soen står midt i stien; hendes "sprog" er meget kraftigt og uroligt. Jeg føler, jeg ikke er i stand til at opnå hendes tillid, mener, det er hendes smerter, som følger af forstoppelsen, der gør det.

Soen står op; jeg vil, hun skal lægge sig. Men hendes sprog er som en protest herimod; hun vil ikke føje sig efter mig.

Da hører jeg et skrig fra en lille nyfødt gris, der, født fra stående stilling, er faldet ned på det hårde stengulv. Moderen

vender sig lynsnart til grisen, gaber over den og støtter begge sine kæber mod gulvet.

Jeg føler angst for grisen; det hænder ofte, at en so under fødslen æder sine grise. Idet moderen nu gaber over grisen, forbinder grisens og moderens følelsesliv sig med hinanden, og moderfølelsen vækkes; det er det, der sker, idet moderen står stille med gabet over grisen; det kan også ske derved, at moderen lugter til den lille.

Havde den nyfødte været mindre kraftig, eller den muligt ikke havde begyndt at drage ånde, og dens eget fludie således ikke havde været stærkt nok til at virke for den, beskytte den og vække moderdyrets moderfølelse, ville den være blevet ædt af moderen, og flere af dens søskende ville rimeligvis være gået samme vej, før soens moderfølelse var blevet vakt.

Der sker nu det, at min angst for den lille går til den ifølge min tankes adresse. Da grisen nu er forbundet med moderen gennem moderfølelsen, går min angst gennem den lille ad den vej ind i moderen.

Angsten er udelukkende følelse. Dyrenes ombølgende fludie er udelukkende følelsesliv. Dette følelsesliv, hvis eksistensbetingelse dyrenes legemer er, leder nu gennem dyrets sanser dette til forsvar. Soen vender sig i angreb mod mig så hurtigt, at jeg ikke kan slippe forbi hende og hen til døren. Jeg retirerer derfor baglæns hen i hjørnet ud mod gangen, får ikke tid at springe over muren, men lægger begge hænder på hver sin murlængde, løfter mig op på hænderne med ryggen mod vinkelhjørnet og hæver begge ben op i ret vinkel med legemet, så soen ikke kan bide i dem. Hun nåede dog at løbe sit store gab ind i skridtet på mig og trykkede sin tryne ind i mit underliv. Men jeg var kommet så højt op, at biddet kun traf benklæderne.

En støtte bag min ryg, der bar loftet, forhindrede mig imidlertid i at svinge mig ud til siderne over muren, så historien ville have kostet mig førligheden, måske livet, hvis ikke min hustru, der inde i stuehuset havde hørt soens energiske kampsprog, var ilet til. Med ordene: "Hvad går her for sig!" åbner hun dø-

ren til stien og går ind til soen. Jeg råber: "Lad dog være, menneske; det gælder livet!" men hun svarer: "Se at komme væk! Dette her skal jeg nok klare."

Soen vender sig nu lynsnart til angreb mod min hustru. Men i samme nu kaster hun sig på knæene, griber med sine arme om det rasende dyrs hoved, sigende: "Nå, nå, nå; vil de slå dig? Nå, nå, nå, du kan tro, jeg skal nok hjælpe dig! Den slemme mand; Nå, nå, nå!"

Da ændrer soen sin sprogtoner og svarer tilbage i samme tonefald, og jeg, der stod parat til at springe ind mellem dyret og min hustru, forstår straks, hvad der er sket, og fjerner mig. Få minutter efter lå soen ned i færd med at føde under min hustrus venlige omsorg.

Mennesker vil her udbryde: Hvilket mod! Nej, her er ikke engang tid til at tænke. Min hustru har, som så mange kvinder, et rigt følelsesliv, hvorigennem hun orienterer sig, ofte uden forud at tænke. Hun ved bare, hvordan det er, men hvorfra eller hvordan hun ved det, det aner hun ikke. Derfor kaster hun uden egentlig tanke sit rige følelsesliv (fludie) – eller rettere sagt: hun følger sin følelse – ind i situationen. Det er dette, der råder og leder; hendes legeme er bare noget, der sjokker med, fordi det er nødt til det, fordi hendes følelsesliv er bundet til det. Hendes tænkende åndsperson ligesom holder sig passivt forstående tilbage, medens følelseslivet arbejder. Er den spændte situation mellem de to følelsesliv, kvindens og soens, drevet over derved, at den angst, der fra mig var påført dyret, er fjernet, og ro igen indtrådt, bliver kvindens åndsperson igen aktiv og hjælper nu ved sine tanker med til at ordne alt på sin forstandige og beregnende måde.

Omvendt, havde den tænkende åndsperson ved en tanke eller tvivl spaltet min hustrus følelsesliv, idet hun kaster sig ned på knæ ved siden af soen, ville hendes følelsesliv ikke have kunnet virke i sin fuldkommenhed. Da ville dyret også have tvivlet. Tvivl er følelse, tvivl alene, uden ræsonnerende omtanke, kunne da have kostet hende livet.

For at kunne forstå åndslivet, må man kunne begribe forskellen mellem de to ting, de to love: den tænkende åndsperson (sønnen) og følelselivet. Sønnen (den tænkende) virker ifølge trang, deraf tanken. Viljekraften er som et følgemoment, der står i forhold til trangen og tankens storhed. Det er viljekraften, som følelselivet³ lystre, idet det virker efter trangens og tankens adresse for den åndsperson, sønnen, hvortil det er bundet.

Ethvert liv har sin boplads, selv om det så er trækfugle. Men følelsesliv kan åbne sig for følelsesliv og indbyrdes veksle fludie, når de kan føle sig tiltrukket af hverandre, derved berige hverandre og således føle længsel efter hverandre. Dette gælder både mennesker, dyr og planter. Det liv, man frastøder eller føler sig frastødt af, veksler man ikke fludie med.

Når gartneren kan føle med sine planter, kvinden med sine blomster, håndværkeren med sit arbejde osv., da vokser tingene ved hverandre. Velsignelse breder sig til alle sider.

Den selviske bærer døden i sig, føler den om sig og ængstes. Dette er det eneste sted, hvor angst er naturlig og nødvendig; thi ved angst kan han før døden, eller muligt efter, bringes til omvendelse og derved vinde livet.

LISE

Fra en bemærkning andetsteds vil læseren vide, at jyske heste på grund af deres hjemlandskultur ned igennem slægtled almindeligvis ikke er i besiddelse af den åndelige årvågenhed, udvikling i følelsesliv, intelligens, om man vil, som f.eks. russiske.

Lise var jysk, men dannede en undtagelse fra reglen, endda til den gode side. Jeg fik hende som føl; hun blev 10 år hos mig.

³ Der altså er en åndsmagt i og for sig selv.

Det lykkedes mig at vinde hele hendes tillid og hengivenhed. I otte år har Lise og jeg igennem vort følelsesliv kunnet forstå hinanden.

Lise var kendt og beundret af mange for sin smukke skabning, sin intelligens og dygtighed i arbejdet osv. Alle sagde, Lise var et klogt dyr. For at være klog må man imidlertid kunne tænke; kan Lise nu ikke tænke, er hun altså ikke klog, selv om hun på sin vis er ualmindelig intelligent.

I otte år har jeg så godt som dagligt søgt at finde en tanke hos Lise. Men forgæves. Vor bedste tid var ved radrensning af rodfrugt: kartofler og roer, hvor vi var alene to. I det første år, altså i hendes tredje år, nåede vi allerede at føle ret godt sammen. I hendes femte år havde hun følt. Nu da hendes barn-domsnykker og seleuvanthed var overstået, nåede vi at føle sammen til den – ja, jeg ved godt, det er en alvorlig sætning at bruge, men jeg føler mig rolig ved at sige – til den højeste fuldkommenhed, det er muligt dyriske legemer imellem. Jeg kunne mærke, min følsomhed stod på højde med dyrets, endda altså med et intelligent dyrs. Hvilken betydning dette har, vil en forstående læser kunne tænke, når det drejer sig om at føle en tanke hos et sådant dyr. Hvis jeg ikke var i stand til, til fuldkommenhed, at føle og skelne mellem følelsens strøm og tankers overføring, ville jeg ikke være min opgave voksen.

Tiden til hendes femte år var altså en slags forberedelsens tid, hvori hun fik lært at arbejde og overstod sin "Iømmelalder." Først da var vi fuldt inde i livets alvor. Men nu var vi også så forbundne i vor fælles følelse, at hvis f.eks. min kusk kører med Lise, lad os sige en mil borte – afstanden betyder ikke noget – og der da er noget, der ikke passer Lise, sender hun sin følelse til mig; det kan være, læsset er for stort, at der er is på vejen; hun kan være træt, tørstig eller sulten; i hendes følelsesstrøm var da indlagt en følelse af ubehag. Ubehagsmomentet i hendes tilsendte følelsesstrøm stod altid i styrke i forhold til sagens alvor eller til hendes indre bevægelse, der igen afhang af, hvor alvorligt hun følte forholdet. Nogle gange havde føret været tungere end beregnet, læsset derfor for stort; et par

gange var sagen så alvorlig, at jeg nærrede angst for hestens helbred.

Ved hjemkomsten fra hver sådan køretur reviderede jeg det forefaldne meget nøje. Det viste sig hver gang med den største tydelighed,⁴ at den udvekslede følelsesstrøm kun indeholdt følelse; denne var til gengæld tydelig nok. Men jeg vidste absolut intet om, hvad der var i vejen, før kusken gav sin forklaring. Altså: dyrets følelse var i sin fuldkommenhed kun følelse, uden en eneste tanke indlagt.

For lettere at forstå forskellen mellem dyret og mennesket anføres følgende: Jeg opholdt mig fire måneder borte fra hjem, deraf de tre i Rusland, medens min hustru blev på vor landejendom og passede denne. I Rusland var jeg vidende om, når min hustru skrev et brev til mig; jeg følte endog, hun tænkte derpå, *før* hun skrev det. Jeg var som regel i dag vidende om, at i morgen skulle der skrives. Jeg vidste, når brevet var afsendt. Hendes sindsstemning, der var indlagt i hendes følelsesstrøm, var mig fuldkommen bevidst, ligesom de i hendes følelsesstrøm (fludie) indlagte tanker forud gav mig vished om, hvad der ville stå i brevet. Brevets ankomst, dato og indhold bekræftede hver gang min forhåndsviden.

Følelseslivet (fludiet) og tanken er hver sin lov, hinandens diametrale modsætning. Min følelse skelner så skarpt imellem dem, at jeg kan sige, at jeg aldrig har grebet mig selv i en fejltagelse.

Jeg føler mig rolig over for disse mine meddelelser til mine medmennesker, idet jeg tror, de fleste nogenlunde åndsklare og ligevægtige personer let selv kan konstatere deres rigtighed. Selv om der ikke er to mennesker ens, er vort åndsliv dog i grundtonen det samme, idet vi lever og udvikles under de samme livslove. Det gælder dog for den sandhedssøgende om ikke at have et forudindtaget standpunkt, men om i fuld redelighed kun at have til hensigt at finde den rene sandhed uden hensyn til, om den går hans ideal imod, fordi fludiet ifølge sin

⁴ Se "Føllet i kanalen," *Den Ukendte*, 2. udg. s. 9; 3. udg. s. 5.

natur altid virker efter trangen. Tillige skal trangen til sandhed med hensyn til det, der søges, være den højeste trang, han i den pågældende tid er opfyldt af. Følelseslivet må f.eks. ikke forstyrres af vrede, had, økonomiske sorger el. lign., der skaber uro i hans indre liv. Samtidig skal der være et så rent og inderligt venskab, som man kan tænke sig mellem gode ægtefæller eller forlovede, således at personerne gerne vil være sammen og længes efter at se hinanden.

Denne renhed i sindet (følelseslivet, fludiet) er altid til stede hos dyret, så snart man har vundet det. Fordi dyret udelukkende er følelsesliv, giver det sig hen til et andet individ, giver dette alt, hvad det ejer, helt og fuldt. Det ejer intet tankeliv, der kan spalte følelsen og skabe tvivl eller beregning.

Vanskeligere er det for mennesket, hvis personen ikke fuldt ud råder over åndsklarhed til at beherske sit tanke- og følelsesliv; thi da vil tankerne spalte følelseslivet og skabe vekslende tilstande i sindet, snart tvivl, snart tro. Resultatet bliver da tvivlsomt; men øvelse gør jo mester.

Lises og min bedste tid var, som nævnt, når vi rensede rodfrugt, og den varede fra hendes femte år til hendes tiende.

Havde vi kørt 2½ à 3 timer, meddelte Lise ved at se på mig med sine store, klare øjne og en lille kaldende vrinsken sin trang til foder eller hvile. Så tænkte Lise altså? Nej, i hendes følelsesstrøm var der ingen tanker indlagt, kun trang, deraf konkret følelse, hvis styrke stod i forhold til trangen. Det var altså ud fra følelsen, hun handlede, uden at tænke; men dette var også nok til, at Lise kunne gøre sig forståelig.

At Lise ikke kunne overføre en tanke til mig, var jeg for længst klar over, men kunne Lise så ikke tænke på anden måde; f.eks. i nuet, til eget behov?

Lise var glad ved sit arbejde, var derfor et glimrende forsøgsdyr. – Når vi kommer til enden af vangen med den række, vi renser, er furen mørk og fugtig, medens det næste mellemrum mellem rækkerne, vi skal rense, ligger der som en lys stribe indrammet af planternes grønne rækker, og forholdet er

hver eneste gang uforanderligt det samme. Men i disse fem år har Lise aldrig kunnet lære at tænke så meget, trods hendes gode vilje, at hun har opfattet, at det er den lyse stribe og ikke den mørke, hun til enhver tid skal vælge.

Under dette arbejde styrede jeg ikke Lise ved tømme; hver gang vi kom til enden, stod Lise derfor stille. Vi skulle altså ved den ene ende vende til venstre, ved den anden til højre. Af vanemæssighed begyndte Lise at vende; men hun gik lige så let til den forkerte side som til den rigtige. Så snart Lise drejer hovedet til den forkerte side for at vende, siger jeg: "Nej, Lise!" Så drejer Lise hovedet til den anden side og kommer således til at vende rigtigt.

Så forstod Lise altså mit nej? – Nej, hun gjorde ikke. Hvis hun havde forstået mine ord, ville tænkeevnen have været årsagen, og så skulle jeg snart have lært Lise at tænke mere. Mit nej er for hende i lighed med dyrets sprog et stemningsudbrud, hvorefter min følelsesstrøm virker på Lise ifølge min trang og vilje; det er følelsesstrømmen, der får Lise til at virke i retning af dens indhold.

Ordets lyd vækker dyrets opmærksomhed i forhold til den kraft, der er lagt i lyden. Kraften står igen i forhold til min indre trang. Lyden gør dyret mere opmærksom over for den, fra hvem lyden kommer; derved ligesom åbner hun sit følelsesliv for det nye, der ventes, som gennem min følelsesstrøm umiddelbart følger efter mit ords lyd. Det er den særligt betonedede følelsesstrøm, der får Lise til at virke i forhold til dens indhold uden tanke.

Når man iagttager dyret, føler man, at ordenes lyd og sansernes brug kun er til for at vejlede et ligesom bølgende liv, vi ikke kan se. Dette liv er knyttet til det levende dyrs legeme, hvorigennem det udvikler sig, som fuglenes millioner i rugetiden er bundet til fuglebjerget. Legemet er atter et samfund af levende liv, der kun kan leve samlet. De to former for liv vejleder og understøtter hinanden, fordi de kun kan leve ved hinanden; derfra udspringer trangen og følelsens strøm, hvorefter handlinger foretages af det levende samfund dyret. – Men-

neskeånden skulle nu styre og herske over dette liv ifølge sin samvittighed.

Før ord eller (dyrs) lyd dannes, er ord eller lyd som en prop for en indespærret følelse. Ved ordenes eller lydens udsendelse sker der, og som følge deraf, en eksplosiv udladning af følelse (fludie), hvis indhold og kraft står i forhold til den indre trang. Denne følelse kan ikke forvanskes af nogen; derfor sker det ofte i menneskelig omgang, når den talende med ord vil skjule sin følelse, at ordet taler ét sprog, men følelsen et helt andet. Den tiltalte føler da klart og ufejlbarligt, at ordet er digt, mens følelsen er sandhed. Dette *gør*, at den elskende ikke kan skjule sin følelse trods ordenes forsøg, ligesom det slette åbenbares ad følelsens vej, uanset de *søde*, beregnende ord. Det er denne eksplosivt udsendte følelsesstrøm, der *gør*, at Gud og vor samvittighed aldrig lader sig bedrage af et menneske. Lovene for livet er ens for os alle.

Da gården blev solgt, skulle Lise og jeg skilles; dette kunne have kostet Lise livet. Men Lise fik i de dage en sød lille søn; så gik hendes følelsesliv den vej; så var *hun* glad. Og hendes nye gode husbond gav mig løfte om, at Lise skulle blive i sit hjem til sin død; så var *jeg* glad. Således kunne vi skilles uden sorg i vort følelsesliv.

SPROGET

Man hører ofte det spørgsmål fremsat, om dyr kan tale. Ja, de kan. At mennesket ikke endnu forstår dyrs "tale," ligger i, at det ikke forstår dyrets åndsliv.

Dyrenes sprog er foruden at være artsmæssigt tillige internationalt, fordi de lever i samme ensartede fludie (følelsesliv); den ene art forstår den anden overalt. Dette er jo mere, end mennesket kan rose sig af; men dyr gør heller ikke forsøg på at forny eller iblande deres sprog fremmede og for andre uforståelige ord af den grund, at de ikke har tankelivet at kæmpe med. Dyr er derfor heller ikke hovmodige eller snerpede. Dyrets sprog er enkelt og fuldkomment i sig selv, som dets liv er det.

Dyrs tale består i faresignaler, tilfredshedsudtryk, længselsfuld kalden, utilfredshedsudtryk, frastødenhedsudtryk over for et for nær stående eller for nær kommende individ, signaler til kamp, hvis modparten ikke viger, glædesudtryk, udtryk for sorg, lovsang over livet osv.

Sammen med ethvert sprogligt udtryk udsendes en følelsesstrøm, der i kraft er i overensstemmelse med sprogets lyd og rammer det eller de individer, hvem sprogets lyd gælder, derefter følger gensidig tiltrækning eller frastødning. Således opstår der en ufejlbarlig forståelse ikke alene af situationen, men også af situationens alvor. Dette får andre til f.eks. at ile til hjælp, får dyret til at vige eller optage en kamp. Ud over dette passer enhver sit.

Dyrets sprog er altså let at forstå, så snart vi kender dets åndsliv, ja, så let, at vi mennesker udmærket kan svare igen og blive "forståede" til fuldkommenhed ved hjælp af vor ærlige, ikke forsøgt påtagne, følelsesstrøm.

Selv skaberen modtager således gennem lovsangen tak og glæde over livet og svarer tilbage med sin kærlighedsfylde. Som vi ser, enhver får sin løn til fuldkommenhed, men heller ikke mere.

AKSEL OG FRITS

Frits er en russerhest og var 5 år gammel, da han kom til mig; han tjente mig i ca. 7 år. Frits var af naturen ualmindelig vagtsom og følsom. Hans ven og kammerat var den hest, der blev solgt til krigsbrug.

Vi skal i skoven efter grantræer. Jeg kendte ikke skoven og dens veje, eller hvor jeg skulle hente træerne, kører derfor ind om på savværket, der på det nærmeste lå midt i skoven, for at få besked. Jeg får opgivet, at når jeg i den angivne retning når et dige, skal jeg følge dette, så længe det varer, derefter fortsætte i samme linje, til jeg kommer til en bred hovedvej, for så at følge denne lige til pladsen, hvor træet lå.

Da jeg når ud på hovedvejen, aner jeg, at der må være mange andre skovveje, der på samme måde løber ud til den. Jeg holdt da stille for at tage syn over forholdene, så jeg kunne finde den rette vej tilbage. Jeg så på træerne på begge sider og mente, at jeg nu var i stand til at finde stedet igen.

Af de to heste var Frits altid den førende; den anden hest fulgte Frits i alt, undtagen når Frits var overgivet og lavede spilopper – disse var aldrig ondartede – da så den anden bare på ham, vippede lidt med ørerne, og øjnene strålede af henrykkelse, medens han fulgte Frits's løjer; jeg forhindrede aldrig Frits i at være glad. Medens vi ledte os ud til hovedvejen, gik Frits på samme måde som de to hvide russere gennem Rold Skov. Denne Skov var Nørlund.

Det tog ca. 1½ time at nå til pladsen, hvor læsset var, og et utal af veje førte ud til hovedvejen, langt, langt flere, end jeg havde tænkt. Da jeg havde kørt en tid ad hjemmet til, blev jeg klar over, at jeg havde lagt mærke til så mange forhold, at det hele nu flød ud i ét for mig, og da tvivl først var indtrådt, blev alt vildsomt for mig; jeg fortrød, jeg ikke havde været klog nok til at binde et halmbånd om et træ ved indkørslen til skovvejen.

Men hvem der ikke var i tvivl, var Frits; han passede roligt sit. Jeg sidder på læsset for derfra at have oversigt over vejene og for bedre at kunne finde stedet, hvor vi skal dreje af; jeg sidder og spejder langt forud i den mening, vi ikke kan være

der endnu. Hestene drejer da ind på en sidevej, før jeg rigtig kunne få fat i tømme – vejen skrånede også lidt nedad – og få dem standset. Vognen var allerede så langt inde mellem træerne, at jeg ikke kunne komme tilbage uden aflæsning.

Jeg blev ikke lidt angst. Læsset var tungere end beregnet, vejen meget længere end tænkt, foderet for knapt, hestene trætte og sultne. Skulle jeg nu køre vild i skoven, hvad så? Jeg så på tingene, men var aldeles ude af stand til at afgøre, om denne var den rette vej, troede det nærmest ikke.

Da jeg havde konstateret, at jeg ikke selv vidste besked, kunne det jo lige så godt være rigtigt som galt, det hestene havde valgt. Jeg klappede da Frits og sagde: ”Hør, Frits, dette her er noget, du har lavet! Nu må du selv om det; for jeg ved ingenting.” Jeg satte mig op på læsset og lod Frits tage styret.

Han gik nu og ledte sig frem ad sporet ligesom hestene i Rold Skov. Udløbende sideveje lod han, som han slet ikke så. I ca. 20 minutter var jeg aldeles ukendt med alt, hvad jeg så. Men så traf vi på en stor sten og en trærod i vejen, da vidste jeg, at Frits havde valgt det rette, mange gange bedre end mennesket, der skulle lede ham.

Her ser vi igen forskellen mellem dyr og menneske. Jeg stolede på mit syn, min tanke og erindring, men ser da så meget, at det hele går ud i ét for mig. Hesten kan godt nok se; men hans syn er nuets; thi han har ingen erindring. Hvorfor har han ikke det? Fordi han ikke kan tænke; han er udelukkende et fludievæsen. Fludiet er hans vejleder; så længe han kan følge det, er han beslutsom, og hans væsen roligt. Så snart han taber denne tråd, er han vildsom og urolig; så kan han hverken finde ud eller ind og er da langt dårligere stillet end et menneske; thi dette kan finde på noget, der kan lede det i vej, eller spørge andre om vej. Er dyret borte fra sit hjemvested, leder det sig tilbage ved sit fludie; taber det denne tråd, leder det efter den, hvis dets hjem er det kært, til det enten finder den og hjemmet eller sin død.

Jeg kørte i 2 år mælk til et mejeri med Frits og hans kammerat. Når heste går samme vej flere gange fra og til deres hjem, kan de selv finde vejen, uden at de behøver at ledes ved tømmen. Godt, så må de jo kunne huske vejen? Nej, det kan de ikke; for så skal de også kunne tænke, og det kan de ikke. Man ser det på, at så snart de blot står drejet forkert på vejen, mod sædvane, ved de ikke besked; de kan ikke tænke, og det er kun et tilfælde, at de af sig selv kommer rigtigt i vej igen.

Ser de kusken og er vant til ham, vil de straks ligesom lede efter hans følelsesstrøm. Denne ledsages gerne af ord som: "Holdt! Hvor skal I nu hen!" Disse ord kan hestene ikke forstå; thi de kan ikke tænke. Men den følelsesstrøm (fludie), der forårsager disse udråb fra kusken, farer ind i hestens fludie ifølge kuskens tanke. Han tænker på hestene, og tankens vej følger hans fludie.

Har hestene bare forbenene uden for vejen, og de ikke føler tømme eller ser kusken, er de fyrige og følsomme, og er der i kuskens fludie (følelsesstrøm) indlagt vrede, føler dyrene det øjeblikkeligt og stikker i løb. Jo mere kuskens vrede stiger, mens han tænker og råber på hestene, des stærkere løber de. Den mand bør ikke nærme sig disse dyr igen, før han har fået ligevægt i sit sind og rensat sin følelse for vrede, ellers kan han gøre hestene aldeles ubrugelige, i hvert fald for sig selv. (Se efterfølgende om Aksel og Frits).

Men hvorledes kender hestene da vejen? For at de kender den, det viser de aldeles sikkert, så længe de er ret vendt på vejen. Vi kan snart blive enige om, at de ved at passere vejen to gange dagligt havde en så stærk fludielugt at lede sig frem efter, at det måtte gå let og ligetil for dem. Men denne forklaring slår ikke helt til, hvor rigtig den end kan være og er; thi da kan læseren med rette spørge, hvorledes en cirkushest da kan optræde med samme sikkerhed i sin cirkus, selv om denne er henlagt til en ny jordbund?

Der er ingen anden forklaring for mig at finde, end at vejen, som hestene kender, må tegne sig i deres hjerner som et landkort, en film, der løber af, efterhånden som hestene bevæger

sig fremad. Jeg tænker mig dette synsfotografi i hestens hjerne som en film i lige linjer: at hestene drejer, er en vanemæssig følge af, at vejen drejer. Jeg forestiller mig cirkushestens hjerne synsfotografi på samme måde: den gentager tingene på stadig samme måde og efter samme tingenes opstilling så længe, til det hele går over i det vanemæssige og bliver, hvad man kalder dressur. Så snart hesten ikke er ret vendt for tingene, står den stille eller løber sin vej ind i stalden; den viser klart nok, at den ikke kan tænke, ræsonnere over tingene.

Hestene kender altså vejen ved syn i nuet og ved vejens afspejling i hjernen. Mennesket kender vejen ved syn, ved tanker og ved evnen til at huske. Mennesket kan vejlede sig ved hjælp af tanken og synet samt erindring. Dyret noget ved synet, mest ved fludiet; det ejer ikke tanke. Derfor er dets følelsesliv langt mere udviklet end menneskets, dets glæde følgelig større og mere ægte følt – barnet tales her jo ikke om – dets sorg og hjemve langt smerteligere.

Hvis mennesket kendte livet, ville han elske det og leve for det, ville sætte sine nu så udbredte selviske interesser til side for livet. I sin kærlighed til livet ville han føle sig lykkelig ved blot at have mad, klæder og hjem; han ville være så rig og lykkelig, som et menneske kan blive. Og som løn ville han opleve en stor åndelig udvikling og stadig vokse i åndelig rigdom og lykke.

Dyret er altså et ensidigt fludievæsen, mennesket er tosidigt organiseret, dvs. både fludie- og åndsvæsen, idet menneskets væsen spaltes derved, at åndspersonen⁵ indskydes, hvorefter den da, hvis den kan, skal underlægge sig fludiemagten og derved erhverve sig adgang til vedvarende individuelt liv. Fludiemagten fødes altså i plante- og dyrelivet for gennem menneskelivet at blive underlagt den tænkende og villende åndsperson og som en uhyre magtfaktor at føres ind i det uden for det upersonlige kredsløb værende åndsliv, hvor denne naturlov (fludiet) villigt lyster den mindste trang hos sin herre, åndspersonen, sønnen, langt villigere end en hund sin herre.

⁵ Den selvstændigt tænkende og villende person.

Fludiet kan med elektricitetens vælde tjene sin herre; i et nu kan det danne alt, bringe åndspersonen hen, hvor han vil, og beskytte ham mod alt til guddommelig fuldkommenhed. Men åndspersonen vil til gengæld ikke andet, end hvad hans samvittighed billiger. Dette er hovedsagen; deraf følger igen det organisationsmæssige styre af altet.

Jeg kan føle alt hos dyret, der hører dets åndsliv til: dets fludie (følelsesliv), dets vagtsomhed, hjemve, sorg, glæde, men ikke ondt. Det onde synes ikke at fødes fra naturens hånd, hverken i dyr eller menneske, det synes at være noget, mennesket oparbejder. Vagtsomhed og viljekraft er jo ikke det samme som ondt; to heste i kamp betyder ikke, at den ene eller begge er onde. Hvorledes en kamp kan opstå mellem to dyr, kan læseren danne sig en forestilling om af afsnittet om tyren, Aksel og Frits (se senere).

Men en hest er jo da ond, når den vil bide eller slå? tilsyneladende, og måske helt; ja; men den er ikke *født* ond, den er *blevet* ond ved et ondt eller uforstandigt menneskes behandling. Frits kunne være blevet ond, hvis jeg ikke havde forstået forholdene ret og afværget det.

Ingen skabning fødes ond, men glad og med glæde over livet. Men der er oparbejdet meget ondt i menneskelivet: det selviske, det hovmodige, der forplanter sig, breder sig som en svamp i træ. Det kan udryddes og vil blive udryddet; den dag kommer, da ondskab ikke tåles eller kan trives. Operationen vil blive svær; men vi har den læge, der magter opgaven. Når sygdommen er moden til operation, griber han ind; han er den klogeste læge, der findes i universet; han har længere erfaring deri, end mennesket kan fatte; han kender den slags operationer; han har forstået mange af den art i sit virkefelt; han ved, når tid er, og griber ikke fejl.

Mennesket har ret til at være ondt; det er sandt. Men han må ifølge livets love selv bære omkostningerne derved. Dette er hans betaling for friheden; i åndslivet fås intet gratis, men alt per kontant ifølge vekselvirkning – tilgivelsen undtaget. Den læge, der har givet livet og tilstået mennesket dets fuldkomne

frihed, kan og vil dog ifølge sin magt og ejendomsret til livet også rense det, ikke for at straffe, thi dette ligger ganske uden for hans væsen, men af kærlighed til det liv, der er sundt og godt, og fordi livets nødvendighed byder det. Livet i sig selv er renhed. Og mennesket er den vidunderligste skabning på jorden; han er i frugtsommelighedsstadiet, fordi åndspersonen indføres i hans dyriske fludie. Han har derfor også den frugtsommeliges hele ubestemthed i sit væsen, modsat andet liv.

Jeg fodrede for det meste selv Frits, særlig de to år, vi kørte mælk. Jeg gik altid op med foderet ved hans højre side og klappede ham et par gange på bringe eller hals. Vi så ofte hinanden ind i øjnene og vekslede følelser; Frits åd nemlig ikke gerne, før vort venskab var bekræftet. Hvis jeg en enkelt gang i travlhed glemte det, stod Frits og så efter mig, til jeg nåede udgangen; men så kaldte han. Jeg gik da altid tilbage og bekræftede vort venskab; så smagte foderet ham godt, og jeg kunne roligt gå.

Hele Frits' legeme, hud, nervesystem, karakter og opførsel vidnede om, at han i følsomhed var som hest meget fuldkommen. Frits er på græs; han står og æder. Jeg står på afstand ofte ca. 300 alen borte. Jeg ser på ham, retter min tanke mod ham som adresse for fludiet og sender ham min følelsesstrøm.⁶ Frits løfter da hovedet, ser efter mig, og med en vrinsken bekræfter han at have modtaget min følelsesstrøm. Dette er sket hundreder af gange.

Det samme finder sted mellem to heste, der er venner. Tag den ene, når de f.eks. står på græs, og før den om bag en bakke. Den, der bliver tilbage, savner som regel sin ven straks, endog før vennen er ude af syne, idet den hest, man fjerner, hvis den er intelligent, straks lader uroen over, at man fjerner den, tilgå sin ven ved sin følelsesstrøm; der er da uro hos begge, ligesom protest mod adskillelsen. Så snart de er kommet hinanden ud af syne, kan man ved at føre den fjernede hest hen til et punkt, hvor den kan se den anden, iagttagende, at dyret

⁶ Se *Den Ukendte*, personerne A og B samt føllet i kanalen.

ikke har tanke for med synet at lede efter sin ven, og falder blikket tilfældigt på vennen, kender hestene ikke hinanden.

Der sker da det, at hestene vrinsker, og en følelsesudladning finder sted fra hest til hest; men trods hørelsen, synet og følelsen kender hestene endnu ikke hinanden; thi tanken mangler til at bekræfte sansernes vidnesbyrd. Er følelsens strøm godartet i sit indhold, kan den give dem begge øjeblikkets nødvendige ro; men den fuldkomne ro indtræder først, idet dyrene får lov til at lugte til hinanden.

Selv om andre mennesker muligt ikke kan veksle følelser med dyr, som jeg kan det, forekommer det mig, der ved omtanke måtte kunne findes hundreder af måder, ved hvis hjælp man kunne konstatere dette, at dyret ikke ejer tænkeevne. Men jeg skal villigt indrømme, at for dem, der ikke kender fludiet, dets karakter og virkemåde, er det naturligt at antage, at dyr kan tænke. Kendskab til fludiet er egentlig nøglen til forståelsen af åndslivet og af livet i sin helhed.

Min søn Aksel, 16 år gammel, skulle fodre Frits i stalden. Han går op ved dens venstre side, medens jeg jo altid gik op ved dens højre. Hesten tager da Aksel i nakken ved at bide tænderne i hans tøj, løfter ham op og sætter ham over på sin højre side, meget varsomt, som ville den sige: "Det er der, du skal være!"

Denne handling af hesten er et impulsivt udslag af dens vanebestemthed, ikke tanke, dette at jeg vanemæssigt gik op fra højre side. I det øjeblik, trangen til det vanemæssige er til stede, virker dens fludie efter trangen og fremkalder den impuls, hvorefter den handler.

Det er det samme, der sker, når hesten eller fåret står på en græsmark med snedække på ca. 2-4 tommer. Dyret lugter græsset, føler trang til det; ved trangen virker dets fludie for at opfylde trangen, og dyret giver sig ganske umiddelbart til at skrabe. Ved skrabningen forstærkes lugten af græsset, og nu bøjer dyret sit hoved efter lugten og æder græsset. Ved gentagelse udvikler forholdet sig til vanemæssighed. Handlingen ser meget tankemæssig ud; men der er ingen tanke i den; dyret

ved ikke engang, det fik græsset, fordi det skrabede sneen bort; det ved end ikke, det skrabede sneen bort, følgelig heller ikke, *hvorfor* det gjorde det.

Aksel, der ikke kendte hestens åndsliv, troede, Frits var vred på ham og ville bide ham; han blev derfor bange for hesten. Men så blev hesten også bange for ham. Dette førte til, at da hesten stod på græs, og Aksel fik besked om at flytte den og kom den på 30-50 alens afstand nær, stod han stille. Idet han retter sin tanke på hesten, kommer nemlig angsten op i ham. Hans følelsesstrøm går nu efter hans tankes adresse ind i hestens fludie.⁷

Hesten føler Aksels angst, bliver selv angst og bereder sig straks til forsvar. Og hestens bevægelser bestyrker atter Aksel i hans tro på, at hesten vil efter ham. Den udvekslede følelsesstrøm vokser således stadig i uro og voldsomhed, fordi Aksel, eftersom han har ordre til at flytte hesten, ikke kan drage sin tanke og følelsesstrøm fra hesten, før rædslen tvinger ham til at løbe sin vej. – Angst er vel nok det stærkeste motiv til at få fludiet til at reagere; det kan give sig udslag så kraftige, at de føles fra den ene side af jorden til den anden.⁸ Da hesten ikke ejer tankens ræsonnement, løber den rundt i tøjreslaget, slår ud med bagbenene eller stejler og fægter i luften med forbenene. Den løber rundt, som ville den løs, for enten at løbe bort eller komme i kamp. Så snart forbindelsen mellem Aksel og Frits var brudt, kunne enhver anden gå ind til Frits i tøjreslaget og flytte den, såvel børn som voksne, aldeles uden risiko. Dette forhold varede ved en hel sommer og ophørte først ved, at Aksel rejste.

Heri ser vi altså årsagen til en hingsts eller en tyrs overfald på sin ledsager. Hvis mennesket kendte dyrets åndsforhold, ville de kunne følges ad i den største venlighed og gensidige tillid. Møder dyret derimod en person, der ved at se dyret

⁷ Se *Den Ukendte*, personerne A og B.

⁸ Se *Den Ukendte*, da min søn opereres.

bliver angst for det, er en katastrofe let hændelig, hvis ikke dyrets ledsager kan berolige dyret eller er det fysisk overlegen.

Dyret rummer hverken tanke, vrede eller ondskab. Men den modtagne angstfølelse fra et andet individ får dyret til at angribe ud fra trangen til forsvar; kampen stiger til raseri, livet sættes ind som indsats, og kampen varer ved, til fludielinjen mellem de kæmpende er brudt derigennem, at den ene er borte eller død. Er kampfludielinjen brudt, kan enhver dyrevenlig person straks gå til det efterlevende dyr uden risiko, selv om det endnu står med den hvide kampfråde om munden, hvis bare vedkommende ikke selv er angst. Da dyret hverken kender vrede eller ondskab, hverken tanke eller erindring, er det ikke engang vidende om, hvor vidt det har kæmpet med levende liv eller med et stykke træ.

Jeg gik engang ad en vej med en lang indhegning på begge sider. Det var godt og vel tussmørke; men jeg kunne dog se en del dyr i begge indhegninger. Idet jeg iagttager dem, bemærker jeg ikke en stor, ca. 4-årig, sort tyr, der lå tværs over vejen, jeg gik på. Jeg falder over ham, og et angstråb undslipper mig, noget, der ellers ikke ligner mig.

Tyren farer op med et brøl. Vi ser et øjeblik på hinanden; jeg føler, angsten er herre over mig, og ved, at i næste øjeblik vil vi være i kamp. Jeg ser lige ved mig et træ ca. 16 tommer i gennemsnit og springer om bag det, så det står i lige linje mellem tyren og mig. Tyren farer nu løs på træet under høje brøl og med et mægtigt raseri. Jeg har imidlertid genvundet min fatning og ved, at så længe træet står lige i vor fludielinje, skal dyret ifølge sit åndsforhold, så længe det står ret vendt i fludielinjen, være helt tilfreds med at angribe træet.

Jeg vender mig da om, nærmer mig uden at skifte retning roligt hegnet og kravler over, står derpå en tid og iagttager hegnet, der består af 6-radet pigtråd med nye pæle, ret højt. Dyrets raseri tager til, da træet ikke lader sig flytte; men jeg tør dog ikke løbe over til den modsatte side af indhegningen, da jeg ikke ved, hvor langt der er. Jeg må nemlig regne med en mulig åbning i hegnet, et led eller lign., hvorigennem dyret kan

være kommet ud. Skulle åbningen være i nærheden, og dyret træffer på den, sætter det efter mig, og jeg er fortabt. Jeg beslutter da at følge hegnet, med vejen i ca. 5 alens afstand fra mig, for at være ved det i tilfælde af, at der skulle være en åbning i det.

Jeg går, men så snart jeg er så langt fremme, at fludielinjen kommer på siden af dyret, standser det angrebet og ser op, stirrer først til den ene, så til den anden side, for så, ligesom følende sig for, roligt at vende sig om, så det kommer til at stå ret i fludielinjen. Så kan tyren se mig og farer lige efter mig, men standses af hegnet. Vi følges nu ad på denne måde, til jeg ser, der ingen åbning er på denne side, går da lidt tilbage igen for at få dyret vendt om og ledt lidt bort fra hegnets hjørne, løber derpå lige over med sidehegnet på venstre side som sikkerhed, hvis dyret skulle komme. Det gik godt. – Jeg så heri et bevis på, at min opfattelse af dyret som ensidigt fludievæsen var rigtig.

Det er også interessant, at når Aksel ikke havde ordre til at gå til Frits, kunne han gå tæt forbi dyret uden at tænke derpå, og uden at dyret så meget som bemærkede ham, fordi hans tanker var andre steder. Omvendt, havde han ordre til at flytte dyret, kunne han på grund af sin angst ikke komme det nærmere end ca. 50 alen, før kampen blussede op.

- - -

Frits blev solgt til en mand, der boede 4 kilometer fra vort hjem. Når manden satte Frits på græs, stillede hesten sig op med hovedet vendt mod sit gamle hjem og åd kun meget lidt. Kørte han forbi vor ejendom, ville hesten ikke lade sig styre der forbi, men drejede selv fra vejen og ind til os. Der stod den så stille midt i gården, til min hustru havde givet den lidt brød, klappet den og talt til den; så kunne manden godt køre med Frits igen. Men Frits afmagredes; dens livslyst var brudt. Den blev da solgt til en tredje ejer, der boede ca. 7 kilometer borte fra os og i en helt modsat retning, men Frits vendte stadig hovedet mod sit gamle hjem, når han havde frihed dertil. Her døde Frits, før året var omme. – Frits kunne have været hest

hos mig i 15 år endnu, hvis han ikke var blevet fjernet fra sin hjemveboplads.

Når Frits stod på græs og vendte hovedet mod sit gamle hjem i stedet for at æde, var det, fordi hans længsel efter det gamle hjem var større end sulten. Det er fludiets natur at betjene trangen; da den største trang har overmagten, sættes sulten til side. Ifølge hjemvetrangen skyder fludiet ud i lige linje til hjemvestedet, binder sig der og danner en lige linje fra hest til hjem. Nu havde jo bare hesten at følge sin fludielinje; men det kan han ikke, fordi det tænkende, men ikke forstående menneske har sat ham i tøj. Frits's død blev en martyrs død. Hvis hans død kunne bidrage til, at mennesket lærte hans åndsliv at kende, da har Frits ikke lidt forgæves.

EKSEMPEL TIL EFTERTANKE

Jeg købte en hund af en mand, der behandlede den meget dårligt.

Manden var mere end almindelig herskesyg; det var ham en nydelse at se hunden krybende lystre hans mindste brutale vink. I dette øjemed gik han altid med en hundepisk, som han bar på den skiltende måde, som man undertiden kan se folk bære en salmebog. Dette menneske dyr anede ikke, at hvis hunden havde lystret hans mindste vink af godhed og kærlighed til sin herre, ville livet for dem begge have været langt lykkeligere.

Hos mig blev denne hund usigelig lykkelig og udviste stor vagtsomhed over for alt, der hørte hjemmet til.

Et halvt år efter blev den sat ud i pleje, idet jeg skulle ind som soldat. Fjorten dage efter indløb der meddelelse om, at hunden, der holdtes bunden, var død af sorg.

Følgende "Bøn til Hovedstadens Dyrevenner" findes aftrykt i *Politiken* 9.11.1926: "Den fordoblede Hundeskatt har medført, at mangen en fattig Hundeejer i dette Efterår må sige Farvel til sin Hund, hvilket atter resulterer i, at Dyreinternatet på P. Bangsvej 32 er ganske overfyldt af små og store Hunde. – *Foreningen til Værn for værgeløse Dyr*, der som bekendt opretholder Internatet, ved intet andet Råd for at komme over Misen, hvis da ikke Dyrene skal dræbes, end at rette en Bøn til de af Hovedstadens Dyrevenner, som ikke for Tiden har Hund:

Vil De redde en af vore Hunde fra Døden? – Henvend Dem da ude på Internatet snarest muligt en Dag mellem 11-4, og De vil sikkert finde den Hund, De ønsker."

Hvis disse dyrevenner havde kendt åndslivet, ville denne artikel have fået en anden ordlyd eller aldrig være blevet skrevet, og dyrehospitaler aldrig være blevet bygget. Thi da ville de vide, at alle legemer, de ser for deres øjne i både plante-, dyre- og menneskelivet, og vel nok millioner gange flere, som de ikke kan se, i jord, luft og vand er kun den "halm," hvorpå åndsværdierne vokser og formeres ved parring og fødsel. Set fra åndslivets side er parring med fødsel til følge hovedsagen; hvor længe der leves, har mindre betydning. Livet kan kun leves lykkeligt, så længe det leves ifølge åndelig trang i overensstemmelse med naturlovene.

Så snart et liv føres uden for naturens eller åndslivets egen vejledning, er døden en gevinst, idet den afbryder et liv, som kun er et vrag. Livet ejer kun den ophøjede naturlige livsglæde, så længe det kan følge sine egne for livet anlagte love; så snart det overskrider disse, begynder tilintetgørelsen, der karakteriseres ved, at livets naturlige lykke, livsglæden, er brudt.

Havde disse mennesker vidst dette, ville de have forstået, at ved at fjerne en hund fra sit hjemvested ville de påføre dyret en meget pinefuld tilværelse, for hvilken døden var langt at foretrække. Hjemve har enhver skabning i et lykkeligt hjem, hvis den er så åndsfrisk, jeg kan også sige så åndsudviklet, at den kan føle glæde for andre end sig selv, og det kan både menneske og dyr (kun ikke de selviske). Dyrets ensidige ånds-

liv, dets udelukkende følelsesliv, gør, at det føler langt stærkere end mennesket i glæde som i sorg. Det ville være en Guds lykke for alle parter, om mennesket kunne og ville forstå dette.

Det skønneste, det mest ophøjede for disse hunde ville have været, om de havde fået en søvndyssende gift for næsen ved dens side, de elskede. Da ville deres liv og død være blevet som fuglens, der flyver op i lovsang til sin skabers pris og rammes af lynet. Nu derimod får disse hunde en tilværelse og død, der er værre end lærkeparrets, som foran er omtalt.

DYRETS DØD

Dyret er et udelukkende fludie- eller følelsesvæsen. Dets følelsesliv, dets glæde og dets sorg er derfor langt dybere end det tænkende menneskes, der kan bortræsonnere eller borteliminere en stor del af sin sorg eller glæde ved forstandens hjælp.

Falder føllet i vandet, vil dets dødsangst øjeblikkelig forplante sig til moderen. Brækker det derimod halsen, vil den pludselige død bryde fludielinjen, og moderen vil intet mærke; selv om hun ser det, vil dette ingen forskel gøre, fordi hun fattes ræsonnement. Ved indtrådt bevidstløshed taber fludiet sin organisatoriske sprængkraft, idet det forlader legemet spredtvis som røg af en skorsten uden at kunne rettes mod noget bestemt sted eller individ.

Dette gælder naturligvis *ikke* mennesket. Det er ligegyldigt, hvordan et menneske dør, ånden behersker dog fludiet. mennesket lader sig føle efter sin død, fordi han lige fuldt er en person, dyret ikke.

Det er synd og forbundet med økonomisk tab at slagte en kalv i en kostald, hvis den ikke er fuldstændig fravænnede moderen. Det bør overhovedet aldrig ske uden forudgående bedø-

velse, helst ved skud. Thi i angstøjeblikket springer fludiet til moderdyret, hvor hun så end befinder sig. Hun føler sit barns angst og bliver urolig. Jeg tør ikke her bruge ordet sorgfuld; thi koen reagerer mindre voldsomt end hest, hund, kat og fugl; men jeg har dog iagttaget, at uroen hos koen har været ved en uge og ytret sig bl.a. som en hyppigt kaldende brølen; mælkeydelsen nedsættes betydeligt i denne tid. Et svin kan slagtes i sin kammerats bås uden skade, selv om ingen gør det. Også høns er lidet følsomme.

Bedøvelsen bevirker, at fludiet taber sit mål af sigte, idet dyret ikke får tid til angst.

Tager man killinger fra katten eller hvalpe fra hunden og slår dem ihjel, og moderdyret kommer til at lugte til dem, før de er stive og kolde, kan hun gennem lugten af følelsens vej spore, hvad der er sket. En grusom sorg griber dyret og giver sig udslag i høje klageråb; på få dage kan det ganske afmagres af sorg og lidelse. Der skal gå tre døgn, før fludiet er helt væk. Ved menneskets død går også tre døgn, før sønnen har samlet alt fludiet om sig fra legemet.
